

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Луганський навчально-науковий інститут ім. Е.О. Дідоренка

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ЗАГРОЗИ
ТЕХНОГЕННИХ АВАРІЙ НА АТОМНИХ
ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯХ УКРАЇНИ»

22 вересня 2023 року

м. Івано-Франківськ

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Луганський навчально-науковий інститут ім. Е.О. Дідоренка

**ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ПІДРОЗДІЛІВ ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ЗАГРОЗИ
ТЕХНОГЕННИХ АВАРІЙ НА АТОМНИХ
ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯХ УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції**

22 вересня 2023 року

Івано-Франківськ – 2023

**Рекомендовано до друку Вченою радою
Донецького державного університету внутрішніх справ
(протокол № 4 від 25.10.2023 р.)**

З 12

Захист та безпека життєдіяльності підрозділів єдиної державної системи цивільного захисту в умовах загрози техногенних аварій на атомних електростанціях України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 22 вересня 2023 року). ЛННІ ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ. Івано-Франківськ, 2023. 125 с.

У збірнику представлено матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Захист та безпека життєдіяльності підрозділів єдиної державної системи цивільного захисту в умовах загрози техногенних аварій на атомних електростанціях України» (22 вересня 2023 року, м. Івано-Франківськ). Розглянуто актуальні теоретичні та практичні питання, що стосуються, а саме: оцінка, спостереження та лабораторний контроль у разі загрози радіаційного та пожежного характеру; категоріальний апарат організації Національної поліції України при діяльності підрозділів надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; основи організації діяльності підрозділів Національної поліції України в особливих умовах та при введенні режиму надзвичайного стану; дії підрозділів Національної поліції України при надзвичайних ситуаціях техногенного характеру; надання первинної медичної допомоги постраждалим при ознаках отруєння, опіків та інших ураженнях організму. Наведено пропозиції з удосконалення законодавства і правозастосовної практики, спрямовані на підвищення захист та безпеки життєдіяльності підрозділів єдиної державної системи цивільного захисту в умовах загрози техногенних аварій на атомних електростанціях України.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників закладів освіти й наукових установ, здобувачів вищої освіти юридичного і правоохоронного напрямів, працівників підрозділів Національної поліції, Державної служби надзвичайних ситуацій та інших державних органів, що входять до складу сектору безпеки і оборони України.

Матеріали доповідей друкуються в авторській редакції. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ в матеріалах доповідей несуть автори.

УДК: 614.8:621.311.25

© Колектив авторів, 2023
© ЛННІ ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного
університету внутрішніх справ, 2023

ЗМІСТ

Анісімов К.І., Пишний Є.А. Поточний стан справ на запорізькій атомній електричній станції в умовах окупації, наявні ризики та загрози, що виникають внаслідок дій країни-агресора	5
Афанасенко К.А., Катунін А.М., Роянов О.М. Особливості застосування лідарів диференціального поглинання і розсіяння щодо виявлення небезпечних речовин для забезпечення техногенної безпеки об'єктів енергетиці	10
Бабецька О.Є., Валовська Б.В. Реагування патрульної поліції в умовах загрози техногенних аварій на аес України	14
Бажан Б.О. Дії населення при аварії на радіаційно небезпечному об'єкті, або застосуванні ядерної зброї	18
Близнюк І.Л. Основні міжнародні вимоги до забезпечення безпеки функціонування ядерних об'єктів цивільного призначення	21
Богатирчук О.М., Антощук А.О. Перспективи використання безпілотних літальних апаратів у фіксації кримінальних правопорушень проти довкілля в умовах воєнного стану	25
Болоташвілі З.У., Коссе В.В. Правові основи організації діяльності поліції в особливих умовах	29
Бур'ян І.В., Рибалкін А.О. Поняття та зміст надзвичайної ситуації, яка створює особливі умови для роботи органів поліції	35
Велічко Д.С., Болоташвілі З.У. Дії підрозділів національної поліції України при радіаційній та хімічній загрозі	41
Жовтоконь Т.В., Болоташвілі З.У. Правове регулювання перевезення небезпечних вантажів	46
Кеда В.К., Болоташвілі З.У. Засоби індивідуального захисту цивільного населення та напрямки до особистого захисту поліцейського	51
Когут А.В., Болоташвілі З.У. Оцінка хімічної обстановки в системі цивільного захисту населення України	56
Колесник В.А. Окремі аспекти радіаційного захисту поліцейських в Україні	60
Котляров Д.О., Харченко О.О. Заходи забезпечення охорони публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху при евакуації населення у разі виникнення надзвичайної ситуації на Запорізькій атомній електричній станції	65
Краска А.М., Болоташвілі З.У. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки	69
Кустов В.Ю., Плахотний А.П. Тактика комунікації поліцейського	73
Марко С.І. Причини вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля в умовах воєнного стану	77
Мельник А.Б., Бондар В.С. Особливості планування діяльності поліції в особливих умовах	81
Михальчук Є.Я., Болоташвілі З.У. Питання до порядку дій патрульних поліцейських у разі вимушеної зупинки колісного транспортного засобу з небезпечним вантажем	86

Немонова Л.Х., Плахотний А.П. Модель дій підрозділів поліції у надзвичайній ситуації техногенного характера	91
Пекарський С.П. Підготовка поліцейських до реагування на правопорушення, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання	94
Полончук В.А., Мазур В.Ю. Оптимізація процесу забезпечення воєнної та громадської безпеки під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Проблемний аспект	98
Сахарова О.Б. Міжнародні стандарти з ядерної безпеки, які обумовлюють спеціальну діяльність національної поліції України за умов надзвичайних ситуацій у роботі атомних електростанцій	100
Фуштей Д.В., Болоташвілі З.У. Особливості роботи ситуаційних центрів гунп під час виникнення надзвичайної ситуації	104
Atroshenko T., Pekarskiy S. System of legal security of police activities in response to offenses related to radioactive materials	109
Berehoviyy N., Pekarskiy S. Offenses in the field of physical protection	112
Bondarenko A., Pekarskiy S. Physical protection of an object with a source of ionizing radiation	114
Kozachok V., Pekarskiy S. Police response to violations of the rules of transportation of radioactive materials by motor vehicle	116
Kulyk B., Pekarskiy S. Criminal offenses related to sources of ionizing radiation	119
Snizhko S., Pekarskiy S. Department of ensuring activities' powers related to hazardous materials	121

Анісімов Кирило Ігорович

заступник начальника управління – начальник ситуаційного відділу управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Головного управління Національної поліції в Запорізькій області, майор поліції

Пишний Євгеній Анатолійович

провідний інспектор відділу запобігання надзвичайних ситуацій Нікопольського районного управління Головного управління Державної служби надзвичайних ситуацій України у Дніпропетровській області, капітан служби цивільного захисту

ПОТОЧНИЙ СТАН СПРАВ НА ЗАПОРІЗЬКІЙ АТОМНІЙ ЕЛЕКТРИЧНІЙ СТАНЦІЇ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ, НАЯВНІ РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ВНАСЛІДОК ДІЙ КРАЇНИ-АГРЕСОРА

Запорізька атомна електрична станція (далі - ЗАЕС) розташована на півдні України в степовій зоні на березі Каховського водосховища на річці Дніпро, є найбільшою в Європі і шостою у світі атомною електростанцією (далі - АЕС), що має 6 атомних енергоблоків потужністю 1000 МВт кожний. Загальна потужність станції – 6 ГВт.

У разі виникнення загрози аварії з викидом радіоактивних речовин на АЕС потужністю більш як 4 ГВт проводиться обов'язкова загальна евакуація населення з 50-ти кілометрової зони.

Навколо ЗАЕС визначено санітарну зону радіусом 2,5 км, зону спостереження радіусом 30 км та зону евакуації радіусом 50 км.

4 березня 2022 року, на 9-ту добу повномасштабного російського вторгнення в Україну, ЗАЕС була захоплена російськими військами під час битви за місто Енергодар. Це, безумовно, є безпрецедентним актом ядерного тероризму росії, яка, нехтуючи всіма правилами безпеки, здійснює та допускає пошкодження інфраструктури станції і всіх електричних ліній зв'язку.

Встановивши контроль над АЕС, росія оголосила її власністю державної корпорації з атомної енергії «росатом», фактично перетворивши її на військову базу, розмістила там свої регулярні війська, замінувала місцевість та до теперішнього часу здійснює з її території обстріли населених пунктів Нікопольського району Дніпропетровської області, що знаходяться на правому

березі річки Дніпро.

Через таку військову діяльність електроживлення власних потреб станції з моменту окупації повністю переривалося 7 разів (відбувався так званий «блекаут»), що є прямою загрозою ядерній безпеці. В разі «блекауту» для забезпечення потреб АЕС автоматично вмикаються дизель-генератори, однак їх робота є останнім запобіжником припинення охолодження реакторних установок та настання незворотних процесів розігріву ядерного палива з подальшим його розплавленням. З 1985-го року (введення в експлуатацію) до моменту окупації ЗАЕС не знала жодного «блекауту».

ЗАЕС припинила будь-яку генерацію електроенергії у вересні 2022 року. Станом на травень місяць поточного року на станції залишалося близько 4500 відданих Україні працівників, де в мирний час працювало 11000 людей.

Український персонал станції постійно піддається викраденням, нелюдському поводженню, катуванню та навіть іноді вбивствам. Ще 23 червня поточного року російські загарбники викрали інженера з охорони праці Сергія Потинга, а 18 липня – начальника зміни турбінного відділення експлуатаційного підрозділу Сергія Спартесного. Обоє чоловіків тримають у місцевому відділі окупаційної поліції, а у будинках атомників неодноразово проводили обшуки. На теперішній час у катівнях окупантів перебувають близько сотні енергодарців, з них – близько двох десятків працівників ЗАЕС.

Під тиском окупаційної влади отримали паспорти російської федерації та уклали контракти на роботу з «росатомом» близько 2500 атомних енергетиків.

1 вересня 2022 року до окупованої росіянами ЗАЕС прибули члени місії Міжнародного агентства з атомної енергетики (МАГАТЕ), які, методом щомісячних ротацій, забезпечують свою присутність на станції і до цього часу. Незважаючи на це будь-які заходи, направлені на демілітаризацію та її повернення під фактичний контроль України, успіху не мають.

6 червня 2023 року окупаційними силами російської федерації скоєно черговий воєнний злочин та потенційний акт екоциду – знищено греблю Каховської гідроелектростанції (руйнування гребель прямо заборонено

міжнародним законодавством навіть у разі, якщо вони є військовими об'єктами). Цього ж дня Кабінет міністрів України створив штаб із ліквідації наслідків її підриву і призначив Міністра внутрішніх справ Ігоря Клименка керівником робіт з ліквідації.

Підрив зазначеної греблі створив додаткові загрози для ЗАЕС, оскільки Каховське водосховище, від якого живився ставок-охолоджувач станції, втратило близько 18,2 км³ води. Лише завдяки тому, що енергоблоки №№ 1 – 5 перебувають у стані «холодний зупин» та майже не споживають воду зі ставка-охолоджувача, його рівень останнім часом майже не падає та становить близько 15,9 м.

Починаючи з другої половини цього літа росіяни не перешкоджали ліцензованому українському персоналу покидати ЗАЕС та місто Енергодар. Наші фахівці свідомо замінювалися «туристами» із росії, які, не маючи підготовки та ліцензії, не розраховували на те, що їм прийдеться виконувати оперативні перемикання чи брати участь в ліквідації надзвичайних ситуацій при критичних режимах роботи. Як наслідок, «росатом» вже набирає персонал за оголошенням. Бути «атомниками» хочуть усі: і охоронці місцевих магазинів, і прибиральники шкіл, і вчителі, і навіть недодепутати, які «пролетіли» на псевдовиборах, а також члени виборчих комісій.

Попри те, що станом на 8 червня цього року розпорядженнями Державної інспекції ядерного регулювання України експлуатація всіх енергоблоків ЗАЕС обмежена станом «холодний зупин», працівники так званого акціонерного товариства «Експлуатуюча організація Запорізької АЕС», яке «росатом» створив з реєстрацією у москві, продовжують їх неправомірну експлуатацію у різних режимах роботи.

На теперішній час викликає занепокоєння робота з серпня 2023 року енергоблоку № 6 у стані «гарячий зупин» фактично із порушенням всіх норм ядерної і радіаційної безпеки. За наявною від фахівців в галузі енергетики інформацією, на зазначеному енергоблоці вийшли з ладу певні вузли і агрегати, пов'язані з першим і другим контурами охолодження. Виправлення кризової

ситуації здійснюється шляхом водообміну, однак з порушенням всіх санітарних норм і правил, встановлених для експлуатації АЕС.

Реакція росії у виді бездіяльності на виявлене дає підстави говорити про створення підґрунтя для шантажу України і світу майбутньою ядерною катастрофою. Можливе використання енергоблоку № 6 для реалізації ланцюгового сценарію порушення всіх бар'єрів безпеки призведе до створення інформаційного «хайпу», направлено на стримання дій української армії на південному напрямку та дасть необхідний для відступу і перегрупування російських військ час.

Про те, що росія використовує ЗАЕС в якості зброї заявив і Президент України Володимир Зеленський під час виступу у Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 19 вересня 2023 року.

Попри все зазначене, на сьогодні постійний контроль за радіаційним фоном в межах Запорізької та Дніпропетровської областей здійснюють: обласні центри контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України – тричі на добу; обласні центри гідрометеорології – кожні 3 години; підрозділи Державної служби надзвичайних ситуацій (ДСНС) – кожні 2 години. Радіаційний фон на всіх об'єктах вимірювання не перевищує встановлених обмежень та є природнім.

Незважаючи на непросту ситуацію, що зараз має місце на тимчасово окупованій ЗАЕС та навколо неї, як підрозділи поліції, так і ДСНС Запорізької та Дніпропетровської областей, будучи складовими Єдиної державної системи цивільного захисту [1-7], фактично готові до розвитку надскладних сценаріїв та вжиття відповідних заходів реагування у разі виникнення надзвичайної ситуації. Така висока готовність була продемонстрована 29 червня 2023 року на масштабних спеціальних, наближених до реальних подій навчаннях, де за легендою з одного енергоблоків відбувся витік радіації.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

2.Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

3.Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

4.Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

5.Про об'єкти підвищеної небезпеки. Закон України від 18.01.2001 № 2245-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

6.Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку. Закон України від 08.02.1995 №39/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

7.Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24.02.1994 №4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

Афанасенко Костянтин Анатолійович

заступник начальника кафедри, кандидат технічних наук, доцент

Катунін Альберт Миколайович

доцент кафедри, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

Роянов Олексій Миколайович

*старший викладач кафедри, кандидат технічних наук, доцент,
Національний університет цивільного захисту України*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІДАРІВ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОГО ПОГЛИНАННЯ І РОЗСІЯННЯ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ РЕЧОВИН ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ ОБ'ЄКТІВ ЕНЕРГЕТИЦІ

Широке застосування лідарів диференціального поглинання і розсіяння (ДПР-лідарів) в інфрачервоному діапазоні для зондування газових молекул небезпечних речовин в атмосфері дозволяє зробити висновок про можливість їх використання для дистанційного зондування.

Наприклад, актуальним є завдання визначення концентрації молекулярного водню, що обумовлене загрозами аварій (вибухів) на промислових об'єктах енергетики внаслідок витoku водню. Так 11.03. 2011 року в результаті сильного землетрусу в Японії і наступного за ним цунамі відбулась аварія на АЕС Фукусіма-1, яка визначена як радіаційна аварія максимального 7-го рівня [1] за Міжнародною шкалою ядерних подій. Землетрус і удар цунамі вивели з ладу зовнішні засоби електропостачання та резервні дизельні генератори, що стало причиною непрацездатності всіх систем нормального та аварійного охолодження і призвело до розплавлення активної зони реакторів і вибухів водню на енергоблоках 1, 2 і 3 в перші дні розвитку аварії.

Застосування ДПР-лідарів поглинання базується на явищі резонансного поглинання лазерного випромінювання в межах контуру лінії поглинання речовини. При цьому використовується принаймні два лазерних пучка на різних довжинах хвиль, які послідовно або одночасно надсилаються вздовж однієї і тієї ж траси в атмосфері. Перша довжина хвилі λ_{on} розташована в центрі лінії поглинання, а друга (λ_{off}) – на її крилі.

Один лазерний пучок поглинається молекулами небезпечної речовини сильніше іншого. Спектральна відстань між двома пучками лазерного випромінювання незначна, тому перетин аерозольного розсіювання можна вважати однаковим для обох випадків, а відмінність в інтенсивності (або енергії, або потужності) зареєстрованих сигналів переважно обумовлено різницею в поглинанні зазначених довжин хвиль зондувального лазерного випромінювання молекулами досліджуваного газу на атмосферній трасі.

Лідарний метод диференціального поглинання дозволяє отримувати інформацію про просторовий розподіл небезпечної речовини (газу) уздовж траси зондування. На рис. 1 зображені схеми зондування небезпечних речовин методом диференціального поглинання з розподіленими по трасі зондування відбивачами на відстані z і $z + \Delta z$ від лазерного приймача. Реалізація такої схеми на практиці може здійснюватися або шляхом погодинного перетину лазерного пучка проміжними відбивачами, або невеликим зміщенням діафрагми спрямованості лазерного передавача поперемінно з одного відбивача на інший, розведених на незначний кут.

В даному методі роль відбивачів, розподілених по всій трасі зондування, грають небезпечні речовини (гази), аерозолі і молекули атмосфери. Розсіяна ними назад частина енергії лазерного імпульсу, що поширюється по трасі зондування, поступає на приймальну антену і реєструється фотоприймачем.

В такому лідарі можливо застосування зондування на двох довжинах хвиль, причому інформація про розподіл концентрації цих молекул в атмосфері отримується на основі порівняння лідарних сигналів, що реєструються, на цих двох довжинах хвиль в досить вузькому спектральному інтервалі.

Таким чином необхідно здійснити чисельне рішення лідарного рівняння для диференціального поглинання і розсіювання при зондуванні молекул H_2 з метою формування висновків щодо вибору оптимального варіанту лідарної системи для виявлення небезпечних речовин для забезпечення техногенної безпеки. Відповідні розрахунки проводились для виявлення водню H_2 .

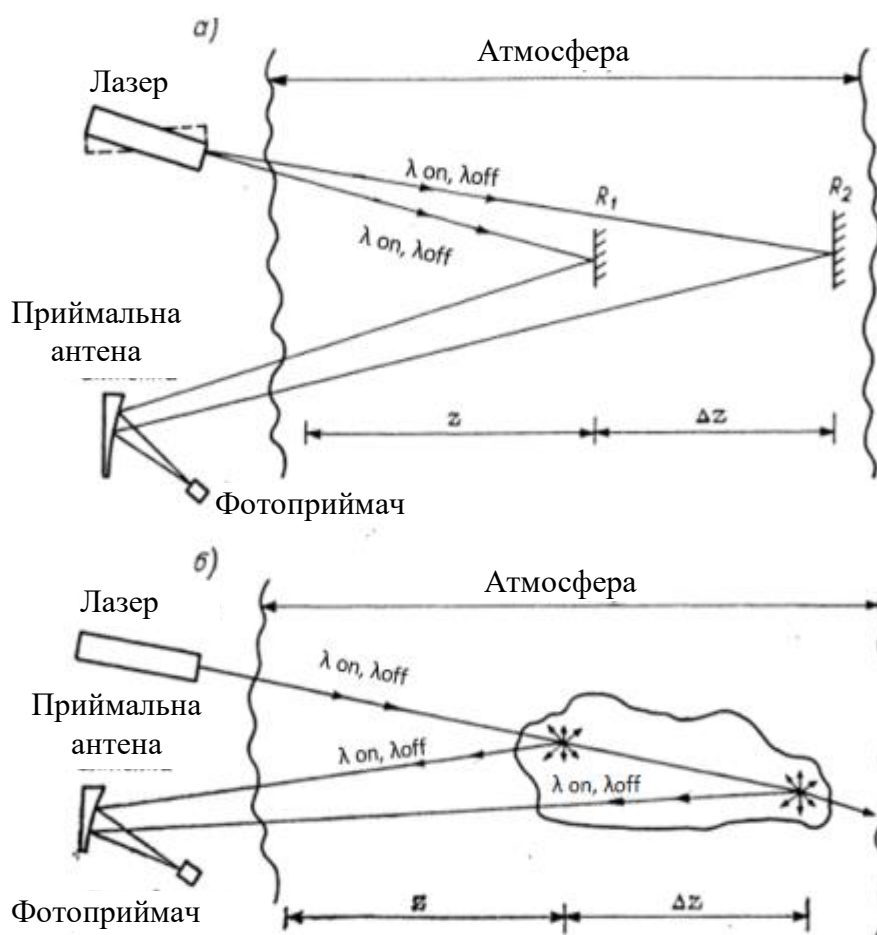

Рис.1 – Схеми зондування небезпечних речовин методом диференціального поглинання з використанням розподілених по трасі зондування відбивачів (а) або зворотного розсіювання зондувального випромінювання атмосферою (б)

Математичне моделювання дозволяє отримати відповідні залежності концентрації молекул водню для різних значень траси при різних значеннях відношень потужностей відбитих лазерних сигналів відповідних довжин хвиль (рис.2).

Отримані результати дозволяють зробити наступні висновки щодо можливостей виявлення лідаром концентрацій небезпечних речовин:

- при прийнятих даних діапазон вимірювання концентрацій водню складає 2 порядки на відстанях одиниць км: $10^{13} \dots 10^{15} \text{ см}^{-3}$;

- відношення потужностей прийнятого лазерного випромінювання істотно залежить від концентрації небезпечної речовини (в нашому випадку водню). Це відношення має мінімальне значення для малих концентрацій та зростає для більших рівнів концентрацій для будь-яких відстаней. При значенні зростанні значення відношення з 1,1 до 1,5 на відстанях в десятки м концентрація зростає в рази;

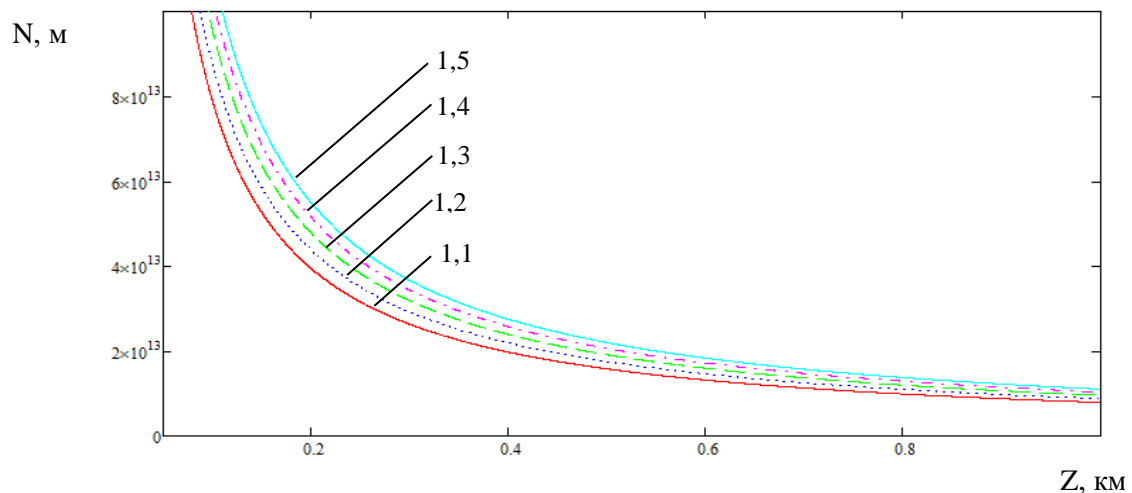

Рис.2 – Залежність концентрації водню від дальності траси для потужності випромінювача 100 Вт, метеорологічної дальності бачення $V=2$ км та відношенні потужностей прийнятого лазерного випромінювання $P(\lambda_{off}, Z) / P(\lambda_{on}, Z) = 1,1; 1,2; 1,3; 1,4$ та $1,5$

- із зростанням довжини області, в якій визначається концентрація небезпечної речовини, значення концентрації зменшується.

Таким чином, отримані результати показують можливість визначення концентрацій небезпечної речовини (в нашому випадку водню) лідарними системами на відстанях в одиниці км із врахуванням загасання лазерного випромінювання в атмосфері для різних довжин хвиль з метою забезпечення техногенної безпеки об'єктів енергетики.

Список використаних джерел:

1. Авария на АЭС Фукусима-1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Аварія_на_Першій_Фукусімській_АЕС.

Бабецька Олександра Едвардівна

начальник відділу зв'язків з громадськістю Управління патрульної поліції в Івано-Франківській області Департаменту патрульної поліції, капітан поліції

Валовська Богдана Василівна

інспектор відділу зв'язків з громадськістю Управління патрульної поліції в Івано-Франківській області Департаменту патрульної поліції, старший лейтенант поліції

**РЕАГУВАННЯ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЗАГРОЗИ
ТЕХНОГЕННИХ АВАРІЙ НА АЕС УКРАЇНИ**

Службово-бойові завдання, які виконують підрозділи Національної поліції України (далі - НПУ), досить важливі й різнопланові. Найбільш складними з них є ті, що виконуються в умовах введення правового режиму надзвичайного стану. Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові держави [1-5]. Умови введення такого режиму різні: це і надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру, і здійснення масових терористичних актів, міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти тощо. Ураховуючи нестабільність економічного й політичного життя в державі, наявність численних АЕС, великих хімзаводів, а також те, що наша держава багатонаціональна й багатоконфесійна, можна зробити висновок, що на сьогодні існує реальна загроза створення обставин, які потребуватимуть введення правового режиму надзвичайного стану та особливих умов у діяльності Національної поліції. У зв'язку з цим НПУ, керуючись Законами України «Про Національну поліцію» [5], «Про правовий режим надзвичайного стану» [3], «Кодексом цивільного захисту України» [1], повинні бути готові до участі в забезпеченні режиму «надзвичайного стану» на всій території України або в окремих її регіонах.

Одним з найважливіших законодавчих актів, що регламентують діяльність працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій, є Закон України «Про Національну поліцію» [5]. Цим Законом [5] визначено завдання поліції (ст. 2), зокрема такі:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидія злочинності;
- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Також, відповідно до основних обов'язків, що покладені на поліцію (ст. 18) [5], остання зобов'язана: надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я.

У свою чергу, НПУ в межах компетенції інформує ДСНС на державному, регіональному та місцевому рівнях про ознаки загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій, а також здійснює наступні заходи:

- надає допомогу особам, які внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;
- у межах повноважень, передбачених законом, організовує та здійснює заходи щодо рятування людей, забезпечення їхньої безпеки, охорони майна в разі стихійного лиха, аварій, пожеж, катастроф та ліквідації їхніх наслідків;
- вживає заходів щодо забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;
- регулює дорожній рух та здійснює контроль за додержанням діючих Правил дорожнього руху України [6] та у рамках Закону України «Про дорожній рух» [7], його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;
- здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, передбачених законом;

– вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної й медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

– здійснює контроль у межах компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки в спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

– забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації в разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

– вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе, встановлює особу за невпізнаним трупом:

– надає допомогу органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у відселенні людей з місць, небезпечних для проживання, проведенні евакуації населення;

– бере участь у здійсненні карантинних заходів під час епідемій та епізоотій;

– надає дозвіл підрозділам оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на доступ (у встановленому порядку) на територію об'єктів НПУ для запобігання виникненню або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій;

– здійснює інші заходи, передбачені законодавством.

Наприкінці потрібно відмітити наступне, що одним з основних напрямів розв'язання існуючих проблем є налагодження тісної взаємодії між органами управління і силами системи цивільного захисту при реагуванні на надзвичайні ситуації техногенного характеру, у тому числі між підрозділами НПУ. Чітка система організованої структури управління та взаємодії між структурними підрозділами системи МВС (ДСНС, Національна поліція, Національна гвардія, Прикордонна служба) України дасть можливість ефективно вирішувати кризові ситуації в умовах загрози техногенних аварій на АЕС України.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
4. Про об'єкти підвищеної небезпеки. Закон України від 18.01.2001 № 2245-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
5. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
6. Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001р. №1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-p#Text> (дата звернення 11.09.2023).
7. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення 11.09.2023).

Бажан Богдан Олегович

начальник відділення спеціальної обробки групи радіаційного, хімічного та біологічного захисту Аварійно-рятувальної частини Аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій в Івано-Франківській області, старший лейтенант служби цивільного захисту

ДІЇ НАСЕЛЕННЯ ПРИ АВАРІЇ НА РАДІАЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНОМУ ОБ'ЄКТІ, АБО ЗАСТОСУВАННІ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

Цивільний захист - комплекс заходів, які реалізуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій та подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки [1].

Оскільки, в умовах збройної агресії та ядерного шантажу зі сторони російської федерації, не можливо попередити виникнення загроз ядерного характеру то необхідно вжити заходів для мінімізації можливої завданої шкоди.

Важливим аспектом такої діяльності є інформування населення про порядок дій при аварії на радіаційно небезпечному об'єкті, або застосуванні ядерної зброї. Рада національної безпеки і оборони України розробила інформаційну пам'ятку «Що робити у разі ядерного вибуху?» [2]. Скорочено розглянемо основні тези:

Готуйтеся заздалегідь!

Майте напоготові «тривожну валізу». Заздалегідь подбайте про запас води та їжі в герметичних ємностях так, щоб вистачило на кілька днів.

Якщо ядерний вибух стався:

Одним із вражаючих факторів ядерної зброї є світлове випромінювання. Помітивши яскравий спалах, не дивіться у його бік!

Якщо ви перебуваєте на відкритій місцевості, лягайте на землю та спробуйте знайти найближче заглиблення або виступ, за яким можна сховатись від ударної та теплової хвилі. Вийміть всі металеві предмети та електроніку з кишень. За першої безпечної можливості біжіть в укриття!

Головне – знайти найближче доступне укриття! Якщо поруч немає спеціально обладнаного сховища, найкраще скористатися підвалом або іншою підземною спорудою. Перед входом до укриття зніміть верхній одяг.

Шукайте приміщення, де немає вікон, якщо такого немає, закрийте всі вікна, двері, вентиляційні отвори.

За можливості прийміть душ. Якщо немає можливості прийняти душ, омийте всі відкриті ділянки шкіри, особливо руки й обличчя. Використовуйте мило й велику кількість води! Уникайте сильного тертя шкіри.

Залишайтеся в укритті впродовж 24 годин, якщо органи влади не дадуть інших інструкцій щодо переміщення чи евакуації.

Не їжте, не пийте і не торкайтесь нічого, що могло зазнати радіоактивного забруднення. За можливості одягніть чистий та максимально закритий одяг.

Покидати укриття можна лише після офіційного дозволу від ДСНС, поліції, місцевих органів влади чи інших офіційних установ.

Залишайтеся на зв'язку!

Знайдіть джерело інформації (радіо, телевізор, інтернет).

Слухайте подальші вказівки від ДСНС, поліції, місцевих органів влади чи інших офіційних установ.

Засоби індивідуального захисту

До засобів радіаційного захисту населення та працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту у воєнний час належать:

засоби індивідуального захисту органів дихання;

одяг спеціальний захисний;

прилади радіаційної розвідки і дозиметричного контролю;

джерела живлення і засоби індикації для перелічених приладів;

До засобів індивідуального захисту органів дихання належать протигази (різних типів) та респіратори, а також найпростіші засоби – протипилові тканинні маски та ватно-марлеві пов'язки, які можуть бути виготовлені самостійно.

Йодопротифілактика

Важливо! Проводити йодопротифілактику можна тільки після офіційного оповіщення щодо її необхідності.

Для захисту щитоподібної залози від накопичення радіоактивних ізотопів йоду застосовуються препарати стабільного йоду – калій йодид.

Важливо! Препарати калій йодиду не захищають організм від біологічної

дії інших радіонуклідів, що можуть міститись у складі радіаційного викиду.

Якщо препарат калій йодиду вводиться в організм вчасно – зменшується або нейтралізується радіаційне опромінення щитоподібної залози. Максимальний ефект захисту спостерігається при завчасному або одночасному надходженні йодиду калію та радіоактивного йоду до організму людини.

Для захисту щитоподібної залози рекомендовано однократне введення значних дозувань йодиду калію (100-250 мг), яке не повинне повторюватися через ризик побічних ефектів.

Дозування йодиду калію (таблетки):

немовлята від народження до 1 місяця – 16 мг

діти (від 1 місяця до 3 років) – 32 мг

діти (від 3 до 12 років) – 62,5 мг

підлітки (від 12 до 18 років), вагітні, матері-годувальниці та дорослі (до 40 років) – 125 мг.

Також потрібно знати, що «*аварія на радіаційному об'єкті*» є серйозною подією, яка може мати негативні наслідки для населення, довкілля та держави в цілому. Загроза у разі ракетного обстрілу з боку агресора росії може призвести до порушення правил безпечної експлуатації ядерної установки, обладнання або приладу з послідуєчими наслідками витікання радіоактивних речовин, опромінення людей та забруднення навколишнього середовища.

Техногенні аварії на радіаційних об'єктах підкреслюють необхідність постійного контролю, нагляду та покращення систем безпеки. Міжнародні організації, такі як Міжнародна агенція з атомної енергії, працюють над стандартами та рекомендаціями з питань ядерної безпеки та співпрацюють з країнами-членами з метою підвищення безпеки на радіаційних об'єктах.

Техногенні аварії на радіаційних об'єктах мають серйозні наслідки для населення, довкілля та держави в цілому. Невід'ємною частиною від загроз техногенної аварії на радіаційних об'єктах, яка впливає на система реагування та забезпечення безпеки служить – профілактика у погляді проведення навчань, а саме – спеціальні об'єктові тренування з питань цивільного захисту зі

спеціалізованими службами і формуваннями цивільного захисту та органу управління ними (спеціальні тренування).

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
2. Інформаційна пам'ятка «Що робити у разі ядерного вибуху?» URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5792.html> (дата звернення: 15.09.2023).

Близнюк Ігор Леонідович

*головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності,
Державний науково-дослідний інститут МВС України,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНІ ВИМОГИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЯДЕРНИХ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

В умовах розв'язаної рф війни проти України підвищується загроза надзвичайних ситуацій у зв'язку з постійними обстрілами країною-агресором об'єктів критичної енергетичної інфраструктури в Україні. Імовірність таких суспільно небезпечних дій велика, особливо на тлі вже реалізованого росією фізичного захоплення Запорізької АЕС (далі - ЗАЕС), що може становити загрозу ядерної катастрофи.

Зараз російські загарбники перетворили окуповану Запорізьку атомну електростанцію на військову базу, на якій протиправно знаходяться російські військові, – і це при існуванні постійного ризику можливості військових дій поблизу ядерних реакторів. Тому зберігають підвищену гостроту у світі питання недопущення ядерного тероризму, особливо з врахуванням ситуації захоплення у 2022 р. російськими військовими української ЗАЕС.

Отже, у цій ситуації виникає об'єктивна необхідність чіткого

регламентування дій державних органів України, у тому числі підрозділів Національної поліції, в особливих умовах та при введенні режиму надзвичайного стану техногенного характеру у разі радіаційної загрози або аварій, що можуть виникнути з вини країни-агресора у процесі функціонування ядерних об'єктів цивільного призначення під час загострення військових дій навколо цих енергетичних об'єктів, передусім біля ЗАЕС.

Тим більше, що останнім часом МАГАТЕ спостерігає посилення військової активності навколо ЗАЕС через численні вибухи протягом вересня 2023 р., що може становити потенційну загрозу ядерній безпеці на цьому об'єкті [1]. Зокрема, на Запорізькій АЕС експерти МАГАТЕ спостерігають подальшу наявність мін між огорожами по периметру атомної електростанції [2].

З цією метою стисло наведемо основні міжнародні вимоги до забезпечення безпеки ядерних об'єктів цивільного призначення, що складають концепцію безпеки атомних електростанцій, що особливо важливо розуміти у процесі забезпечення безпеки функціонування ЗАЕС, яка на сьогодні захоплена російськими загарбниками.

Так, до основних міжнародних вимог щодо забезпечення безпеки АЕС, які реалізуються в проєктах та складають концепцію безпеки атомних електростанцій у світі, на сьогоднішній день відносяться:

- радіаційний захист;
- безпека у проєкті;
- глибокоешелонований захист;
- підтримка комплексності проєкту станції протягом усього терміну її служби;
- впровадження культури ядерної безпеки;
- «постфукусімські» заходи;
- впровадження ризик-орієнтованого підходу до управління ядерною безпекою та безперервністю діяльності на АЕС.

Передусім, ці вимоги наголошуються у відомому стандарті МАГАТЕ No. SSR-2/1 (Rev. 1) «Safety of nuclear power plants: design» («Безпека атомних

електростанцій: проєктування») [3].

При цьому основою філософії та практики безпеки функціонування АЕС є глибокоешелонований захист атомних електростанцій. Тяжкі ядерні аварії, які відбулись у світі, показали, що відступ від стратегії глибокоешелонованого захисту призводить до непередбачених подій, негативних наслідків для безпеки на ядерних об'єктах цивільного призначення.

Як наслідок усіх цих процесів, у світі дійшли висновку, що концепція глибокоешелонованого захисту, реалізована на об'єкті мирного використання атомної енергії, повинна бути заснована на застосуванні: системи фізичних бар'єрів на шляху поширення іонізуючих випромінювань та радіоактивних речовин у навколишнє середовище; системи технічних та організаційних заходів щодо захисту цих бар'єрів та збереження їх ефективності [4, с.125].

При нормальній експлуатації усі бар'єри та засоби їх захисту на АЕС повинні бути у працездатному стані. При виявленні непрацездатності будь-якого з бар'єрів чи засобів їх захисту робота АЕС на потужності має бути заборонена.

Рекомендується здійснювати концепцію глибокоешелонованого захисту на всіх етапах життєвого циклу АЕС.

Стратегія глибокоешелонованого захисту АЕС включає 5 рівнів впровадження технічних та організаційних заходів [4, с.126-127]:

Рівень 1. Створення умов, що запобігають порушенням нормальної експлуатації АЕС:

- розробка проєкту на основі консервативного підходу з розвиненою властивістю внутрішньої самозахищеності реакторної установки;
- експлуатація АЕС відповідно до вимог нормативних документів, технологічних регламентів та інструкцій з експлуатації;
- підтримання у справному стані систем (елементів), важливих для безпеки АЕС, шляхом своєчасного виявлення дефектів, вжиття профілактичних заходів, заміни обладнання, що виробило ресурс, та організації ефективно діючої системи документування результатів робіт та контролю;

– підбір персоналу АЕС та забезпечення необхідного рівня його кваліфікації для дій в умовах нормальної експлуатації та порушення нормальної експлуатації, включаючи аварійні ситуації та аварії, інциденти безпеки;

– формування культури ядерної безпеки.

Рівень 2. Забезпечення безпеки при порушеннях нормальної експлуатації та запобігання аварійним ситуаціям:

– своєчасне виявлення відхилень від нормальної роботи та їх усунення;

– автоматично діючі захист та блокування, що запобігають переростанню порушень нормальної експлуатації в аварійні ситуації.

Рівень 3. Запобігання аваріям системами безпеки та аварійними процедурами.

Рівень 4. Управління запроєктними аваріями.

Рівень 5. Аварійна готовність та реагування:

– встановлення санітарно-захисної зони та зони спостереження навколо АЕС з метою моніторингу подій ядерної безпеки;

– підготовка та здійснення при необхідності планів заходів щодо захисту персоналу та населення в процесі кризового реагування та управління інцидентами (аварійні плани, протиаварійні тренування/навчання, створення протирадіаційних сховищ та кризових центрів).

Список використаних джерел:

1. Update 182 – IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine: International Atomic Energy Agency. 2023. URL: <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/update-182-iaea-director-general-statement-on-situation-in-ukraine>.

2. Глущенко О. МАГАТЕ спостерігає посилення військової активності навколо ЗАЕС. Українська правда. 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/09/9/7419069/>.

3. Safety of Nuclear Power Plants: Design: International Atomic Energy Agency: IAEA Safety Standards Series No. SSR-2/1 (Rev. 1). Vienna, 2016. URL: <https://www-pub.iaea.org/MTCD/Publications/PDF/Pub1715web-46541668.pdf>.

4. Бегун В.В., Широков С.В., Бегун С.В., Письменный Є.М., Литвинов В.В., Казачков І.В. Культура безпеки в ядерній енергетиці: підручник. К., 2012. 563 с.

Богатирчук Олександр Миколайович

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, заступник начальника управління – начальник слідчого відділу Шевченківського УП ГУНП у місті Києві

Антощук Андрій Олександрович

т.в.о. завідувача кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент (науковий керівник)

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У ФІКСАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах запровадженого в Україні воєнного стану все більшу небезпеку становлять кримінальні правопорушення, які завдають шкоди довкіллю, дестабілюючи екологічну ситуацію. Серед них значну питому вагу складають злочини у сфері землевикористання, охорони надр, атмосферного повітря (ст. ст. 239, 239-1, 239-12, 240, 241 і 254 КК України). Їх кількість навіть без урахування високої латентності в останні роки постійно зростає.

Принагідно зазначимо, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі

збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

В умовах оновлення законодавства й правозастосовної практики, техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля в діяльності слідчих та експертних підрозділів набуває особливого значення. Останнім часом особливе місце серед сучасних роботизованих комплексів та інноваційних технологій, які можуть ефективно використовуватися органами правопорядку у боротьбі зі злочинністю, займають безпілотні літальні апарати (далі – БпЛА). Це, насамперед, пояснюється їхнім широким функціоналом, що дозволив в умовах реального часу об'єднати автоматичну систему пілотування з одночасним отриманням та передачею криміналістичне значимої інформації за допомогою використання сучасного обладнання систем навігації, аерофото- та відео-фіксації (міультиспектральної, магнітної, масштабної зйомки, фотограмметрії та ін.), відео-моніторингу, картографування, 3-D моделювання, аналіз шкідливих речовин в повітрі, інфрачервоного та тепловізійного обстеження місцевості, приміщень тощо [2, с. 4]. Стосується це й практичного використання БпЛА правоохоронними органами під час виконання ними завдань, пов'язаних з протидією та розслідуванням кримінальним правопорушенням проти довкілля, що продиктовано легкістю управління, швидкістю фіксації інформації, а також якістю того масиву інформації, який можна зібрати за їх допомогою.

Огляд місця події є першою й часто найнеобхіднішою слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії. Однією з вимог до огляду місця події є фотографування всієї території, включаючи види з повітря. Для такого огляду варто застосовувати широкий спектр БпЛА, різних за можливостями і характеристиками. Вони здатні знімати відео та зображення в реальному часі, передавати їх на віддалений сервер для

зберігання та подальшого використання [3]. Їх використання в процесі криміналістичного картографування не тільки підвищить точність даних, що збираються, але і стане способом поліпшення представлення цих даних більш професійним і точним чином.

На підготовчій стадії розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля, окрім питання щодо учасників огляду місця події, варто організувати підготовку технічних засобів фіксації огляду місця події. Так, відповідно до з ч. 7 ст. 237 КПК України в процесі огляду слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження [4]. З огляду на те, що місцем кримінального правопорушення, часто є великі за обсягом ділянки, території, де зосереджена значна кількість різноманітного устаткування, механізмів, конструкцій, під час огляду місця події доцільно здійснити відеозапис, що дасть змогу зберігати значний масив інформації.

Застосування БпЛА дає змогу окреслити межі місця події, розташування техніки, виявити негативні обставини, що свідчать, приміром, про розкрадання корупційного характеру, адже зіставлення фактично виконаних робіт із задекларованими об'ємами вивезеного ґрунту, що були зазначені в подорожньому листі, можливе лише під час проведення огляду всієї території виконаних робіт [5, с. 290]. Зазначена інформація не може використовуватися обмежено слідчим без застосування спеціальних знань, залучення спеціаліста, а також експерта.

Як свідчить аналіз слідчої практики, серед основних помилок під час огляду місця події при розслідуванні вказаних кримінальних правопорушень слід віднести такі: несвоєчасне проведення; не проведення огляду місця події у випадках, коли його проведення було необхідним; неправильне визначення меж огляду; недоліки фіксації у протоколі специфічних об'єктів, предметів та

обстановки; проведення слідчої (розшукової) дії без відповідних спеціалістів. Спільною причиною таких помилок є відсутність у слідчого достатніх спеціальних знань, навиків застосування науково-технічних та інших спеціальних засобів. Крім того, зазначені недоліки багато в чому породжені недостатнім застосуванням науково-технічних та інших спеціальних засобів, зокрема й БпЛА.

Таким чином, під час розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля перед слідчим стоять різнопланові завдання залежно від ситуації й використання БпЛА, що дасть змогу більш якісно та повно зібрати інформацію в процесі проведення слідчих (розшукових) дій, насамперед огляду місця події, та сприятиме ефективному розкриттю кримінальних правопорушень. Крім того, актуальність використання БпЛА під час розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля, зумовлена тим, що вони дають змогу достовірніше встановити безпосередній факт вчинення кримінального правопорушення, сприяють отриманню значного масиву інформації, доказів протиправної діяльності окремих осіб.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 29.09.2022 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 06.09.2023).

2. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А.А. Саковський, С.М. Науменко, С.І. Кравченко, І.М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с.

3. Ahmed M. Al-Samman, Tawfik Al-Hadhrami, Ahmad Al Shami, Fuad Alnajjar. Research Challenges and Opportunities in Drone Forensics Models. *MDPI Journal*. 2021. № 10 (1519). URL: <https://doi.org/10.3390/electronics10131519>

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 10.09.2022 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.

5. Спасенко К.О. Застосування аерофотозйомки при огляді місця події при розслідуванні порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С. 290–292.

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально- наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент

Коссе Валерій Валерійович

заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності Луганського навчально- наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, майор поліції

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

Новизна та масштабність перетворень суспільства в зв'язку з розбудовою молодої української держави, викликали необхідність докорінного поліпшення діяльності всіх державних органів України, в тому числі і підрозділів Національної поліції України, як у надзвичайних, так і в ненадзвичайних умовах. Крім того, виконання складних і відповідальних завдань вимагає від працівників поліції високого правового професіоналізму, вміння добре орієнтуватися в чинному законодавстві, приймати рішення на підставі та в межах закону.

Оскільки Конституція України [1] є Основним Законом України, слід врахувати норми ст.64, де обумовлено, що конституційні права та свободи людини та громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, що передбачені самою Конституцією. В Конституції і Законах України вміщені норми, що встановлюють обов'язки всіх органів держави, які мають забезпечувати охорону правопорядку, прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави, в тому числі у разі діяльності в особливих умовах.

Правовою основою організації діяльності поліції в особливих умовах є

Конституція України [1], Закон України (далі - ЗУ) «Кодекс цивільного захисту України» [2], ЗУ «Про національну безпеку України» [3], ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» [4], ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» [5], ЗУ «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [6], ЗУ «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [7], ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [8], ЗУ «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [9], ін. ЗУ, а також укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Одним з найважливіших Законів України, що регламентує діяльність поліції в особливих умовах, є Закон України «Про Національну поліцію» [10]. Цим законом визначено обов'язки, що покладені на поліцію. Велике значення для діяльності підрозділів Національної поліції України в особливих умовах мають нормативні акти, що регламентують права і обов'язки всіх державних структур.

При настанні умов згідно із Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану» [4], може бути тимчасово введено надзвичайний стан. Згідно зі ст. 1 Закону, надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки громадян, належного функціонування економіки, органів державної влади, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод громадян [2].

Правовий режим надзвичайного стану спрямований на забезпечення

безпеки громадян і може бути введений у разі стихійного лиха, аварій і катастроф, епідемій і епізоотій, що створюють загрозу життю і здоров'ю громадян України.

Надзвичайний стан на всій території України або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України [2].

За умов, що вимагають невідкладних заходів для врятування населення або недопущення загибелі людей, надзвичайний стан може бути введено негайно і без попередження. Надзвичайний стан на всій території України може бути введено на строк не більше як 30 діб і не більше як 60 діб в окремих місцевостях [2]. У разі необхідності може бути продовжений Президентом України не більш як на 30 діб. В умовах надзвичайного стану органи, що здійснюють управління на відповідній території, за Указом Президента проведення надзвичайного стану, визначають межі додаткових повноважень для проведення заходів, необхідних для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення конституційного правопорядку і законності, а також ліквідації загрози безпеки громадян .

Здійснення заходів впровадження і забезпечення дії надзвичайного стану покладено на органи виконавчої влади. Раду Міністрів АРК, органи місцевого самоврядування та відповідні військові командування. Вони забезпечують контроль за додержанням громадського порядку, забезпеченням конституційних прав і свобод громадян, їх безпеки, захисту інтересів держави на відповідних територіях.

Надзвичайний стан може бути введений в разі [2]: виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження. пандемії, панзоотії тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення; виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або

місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами ; обмежують їх права і свободи; спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства; масового переходу державного кордону з території суміжних держав; необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

У разі введення надзвичайного стану додатково можуть здійснюватися такі заходи [2]: запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби); перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках – проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян; заборона призовникам і військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома відповідного військового комісаріату; обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі; тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій - також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин; заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку; регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіо передавальних засобів та радіо випромінювальних пристроїв особистого і колективного користування; особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі; порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Правове регулювання підготовки підрозділів Національної поліції України до дій в особливих умовах включає в себе: створення системи оперативного управління підрозділами Національної поліції України в особливих умовах; оперативне планування дій підрозділів Національної поліції України в особливих умовах; матеріально-технічне забезпечення і медичне обслуговування особового складу підрозділів Національної поліції України у разі дій в особливих умовах; навчання особового складу підрозділів Національної поліції України діям в особливих умовах.

Підрозділи Національної поліції України повинні використовувати всю силу закону для захисту інтересів народу України, забезпечення належного громадського порядку, збереження майна всіх форм власності та навколишнього середовища. Для цього, як мінімум, вони повинні мати і знати, а саме правові акти, що визначають їх завдання, обов'язки та права, які допомагали б вирішувати питання, що виникають між співробітниками і громадянами в особливих умовах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
3. Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 № 2469-VIII.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
4. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
5. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 №389-

VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

6. Про об'єкти підвищеної небезпеки. Закон України від 18.01.2001 № 2245-

III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

7. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку. Закон України від 08.02.1995 №39/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

8. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24.02.1994 №4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

9. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Закон України від 27.02.1991 №791а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791a-12#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

10. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

Бур'ян Ігор Володимирович

старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, майор поліції

Рибалкін Андрій Олександрович

директор Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, полковник поліції

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ, ЯКА СТВОРЮЄ ОСОБЛИВІ УМОВИ ДЛЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ

Основним законодавчим актом, який регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна

від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності на сьогоднішній день залишається Кодекс цивільного захисту України [1].

У пункті 24 статті 2 зазначеного Кодексу [1] термін *надзвичайна ситуація* визначається як обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [1]. Аналогічне поняття надзвичайної ситуації можна зустріти у Класифікаторі надзвичайних ситуацій ДК 019-2010 [2].

«Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями» [3] розкриває зміст поняття порушення нормальних умов життєдіяльності, як відсутність питного водопостачання, водовідведення, електро-, газо- і тепlopостачання (в осінньо-зимовий період) та/або така зміна технічного стану житлового будинку (приміщення), внаслідок якої він став аварійним або не придатним до експлуатації, та/або зміна стану території (об'єкта), внаслідок якої проживання населення і провадження господарської діяльності на території (об'єкті) є неможливим.

На підрозділи Національної поліції, згідно вимог Законів України «Про Національну поліцію» [4], «Про правовий режим надзвичайного стану» [5], «Кодексом цивільного захисту України» [1] покладені завдання щодо участі в забезпеченні режиму «надзвичайного стану» на всій території України або в

окремих її регіонах.

У статті 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» [5] визначено поняття надзвичайного стану як особливого правового режиму, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

У пункті 19 Положення про єдину державну систему цивільного захисту, [6] зазначено, що залежно від масштабу і особливостей надзвичайної ситуації, що прогнозується або виникла, в Україні або в межах конкретної її території встановлюється один із таких режимів функціонування єдиної державної системи цивільного захисту: повсякденного функціонування; підвищеної готовності; надзвичайної ситуації; надзвичайного стану.

Аналіз наведених нормативно-правових актів дозволяє дійти висновку, що надзвичайна ситуація за певних обставин може призвести до введення надзвичайного стану. В той же час, залежно від обсягів заподіяних наслідків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, Національна поліція повинна реагувати на виникнення надзвичайних ситуацій за умов відсутності спеціального правового режиму.

З огляду на режими функціонування єдиної державної системи цивільного

захисту, при виникненні надзвичайної ситуації, навіть за відсутності підстав для введення надзвичайного стану, порядок дій органів Національної поліції чітко регламентований відомчими нормативно-правовими актами, зокрема «Інструкцією про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку введення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [7], «Інструкцією про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події» [8], «Інструкцією з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України» [9], «Інструкцією про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності» [10]. Крім того, Національна поліція, з огляду на ситуації, які виникають у її діяльності може виконувати свої функції у звичайному режимі, або за особливих умов, коли у повсякденному режимі несення служби їх виконати неможливо.

Деякі вчені визначають особливі умови – як обстановку, обумовлену надзвичайними природними й соціально-біологічними явищами, яка спричиняє встановлення спеціального правового режиму, характеризується введенням у дію заходів, які посилюють повноваження органів державної влади, із метою відновлення й підтримання належного порядку суспільного життя, захисту населення, його здоров'я, охорони власності, надання допомоги потерпілим і забезпечення переходу до нормального функціонування державних органів і громадських організацій (с.330 [11]).

До характерних рис особливих умов можна віднести: порушення нормальних умов життя; раптовість і стрімкість розвитку подій і явищ, що викликають різке ускладнення оперативної обстановки; зростання реальної загрози життю і здоров'ю людей, їх майну, знищенню значних матеріальних

цінностей; вихід з ладу або руйнування об'єктів; можливість виникнення стресових станів і паніки серед населення; підвищені емоційні, фізичні і психологічні навантаження на співробітників Національної поліції; активізація злочинних елементів; складність ухвалення управлінських рішень (ст. 104 [12])

Наведені риси характерні і надзвичайній ситуації, що демонструє схожість зазначених понять, свідчить про обов'язкову наявність особливих умов діяльності підрозділів Національної поліції у разі виникнення надзвичайної ситуації.

На сьогоднішній день, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та активним веденням бойових дій, наявності численних АЕС, великих хімічних заводів, об'єктів, де зберігаються джерела іонізуючого випромінювання на території нашої держави, з урахуванням реальних загроз виникнення надзвичайних ситуацій та особливих умов у діяльності Національної поліції, розглянуте питання залишається доволі актуальним. Подальше його вивчення та дослідження дозволить розробляти нові та удосконалювати наявні тактики дій та ефективного управління силами та засобами НПУ, з метою недопущення та зменшення ризиків виникнення загроз життю та здоров'ю громадян.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. Держспоживстандарт України; Наказ, Класифікатор, Показчик від 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
3. Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-п#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

4. Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

5. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

6. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту. Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 09.01.2014 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

7. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

8. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події. Наказ МВС України від 22.08.2016 № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

9. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України. Наказ МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

10. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності. Наказ

МВС України від 10.12.2015 № 1560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

11. Поліцейська діяльність : підручник / С.С. Вітвицький, В.С. Тулінов, О.М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С.С. Вітвицького. – Київ : ВД Дакор, 2021. – 372 с. URL: <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/09/policzejska-diyalnist.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).

12. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / [О.Г. Комісаров, А.О. Собакаръ, Е.Ю. Соболю, О.С. Юнін та ін.]; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро: ДДУВС, 2017. – 277 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/573/1/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A2%D0%A1%D0%9F.pdf> (дата звернення: 11.09.2023).

Велічко Дарина Сергіївна

курсант навчального взводу 202/22-ЛН-(ПД)-Бк за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ РАДІАЦІЙНІЙ ТА ХІМІЧНІЙ ЗАГРОЗІ

Завдання та алгоритм дій підрозділів національної поліції України при радіаційній та хімічній загрозі зазначені у положеннях ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1] та п. 4 Положення про Національну поліцію, [2], а також наказом МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне

поводження з ними» [3]. Стосовно порядку дій у разі виявлення радіаційних або хімічних небезпечних матеріалів, здійснення попередньої ідентифікації підозрюваного об'єкта, а також правилами поведінки з ними та організацією роботи на місці події, поліцейські щороку вивчають під час навчальних зборів та навчання на територіальних курсах цивільного захисту з залученням фахівців територіальних органів Державної екологічної інспекції України, Національної гвардії України, ДСНС, Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, Державної інспекції ядерного регулювання України, державних спеціалізованих підприємств Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон», обласних НДКЦ, наукових установ та навчальних закладів за напрямом проведення зборів. У випадку виявлення порушень правил або у разі незаконного поведінки з радіаційними, хімічними небезпечними матеріалами чи виявлення підозрюваного об'єкта, начальники головних управлінь Національної поліції (далі - ГУНП) з числа підпорядкованого керівного складу органу поліції визначають відповідальних осіб за організацію та координацію дій підпорядкованих підрозділів поліції. Окремо відметемо, що у разі виявлення підозрюваного об'єкта, яке може заподіяти шкоду життю чи здоров'ю людини, забруднювати довкілля, або при отриманні інформації про порушення правил чи незаконне поведінки з радіаційними, хімічними небезпечними матеріалами з урахуванням службової необхідності керівники органів досудового розслідування зобов'язані визначити не менше п'яти інспекторів-криміналістів з числа підпорядкованих поліцейських, які будуть входити до складу слідчо-оперативної групи (далі - СОГ). Поліцейські, які отримали повідомлення чи безпосередньо виявили підозрюваний об'єкт, який становить потенційну радіаційну або хімічну небезпеку, зобов'язані негайно вжити заходів щодо забезпечення індивідуальної та публічної безпеки, недопущення подальшого контакту людей та тварин з ними, та в обов'язковому порядку повідомити оперативного чергового по органу (підрозділу) поліції про цей факт. В свою чергу, оперативний черговий, отримавши повідомлення про виявлену

поліцейськими радіаційну або хімічну небезпеку, негайно реєструє повідомлення в журналі єдиного обліку та доповідає про подію начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступнику – начальнику слідчого відділу (відділення), заступнику з питань превентивної діяльності, начальнику сектору реагування патрульної поліції (далі - СРПП), відповідальному по органу (підрозділу) поліції та оперативному черговому вищого рівня. Щодо забезпечення публічної безпеки і порядку та оточення місця події до прибуття аварійно-рятувальних служб ДСНС оперативний черговий направляє на місце події наряди поліції та СОГ й за необхідності бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги. Поліцейські СОГ при виїзді на зазначені повідомлення обов'язково повинні бути екіпіровані комплектом спеціального одягу та засобів індивідуального захисту у складі: засобів захисту шкіри, органів дихання та зору або одноразова марлева маска, гумові рукавички, окуляри відкритого і закритого типу тощо), спеціальними приладами для виявлення та попередньої ідентифікації радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів (далі – РХЯМ), індивідуальними дозиметрами, радіометричними та дозиметричними приладами, експрес-тестами для визначення небезпечних речовин, які мають відповідну сертифікацію.

Від оперативного чергового надається інформація у зазначеному порядку про отримане повідомлення до територіальних органів ДСНС або підпорядковані їм підрозділам, а також територіальним органам (підрозділам) СБУ, Держкоінспекції, Держпродспоживслужби, Держатомрегулювання, місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування та іншим зацікавленим органам державної влади відповідно до діючого законодавства України. Головний інспектор-черговий чергової частини Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (ДООАЗОР) згідно Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві [4], отримавши

електронну картку (повідомлення) про порушення правил або незаконне поводження з РХЯМ чи безпосередньому виявленні підозрюваного об'єкта, інформує про це керівництво центрального органу управління поліції, ДООЗОР та структурного підрозділу центрального органу управління поліції, на який покладено завдання щодо забезпечення радіаційної, хімічної та ядерної безпеки, зацікавлені органи державної влади. По факту отримання інформації про виявлення підозрюваного об'єкта на значній площі або в місцях масового перебування людей, оперативний черговий органу (підрозділу) Національної поліції України викликає на місце події підрозділи ДСНС для організації та проведення заходів відповідно до діючого законодавства України.

До приїзду СОГ, АРС ДСНС і фахівців зацікавлених органів державної влади, що залучаються в кожному конкретному випадку та органів виконавчої влади, поліцейські, які прибули першими до місця події, проводять такі першочергові дії: евакуюють людей із зони можливого ураження на мінімальну безпечну відстань (на відстані 100-400 м) в напрямку, протилежному напрямку вітру, з урахуванням географічного розташування місця події, кліматичних умов, характеру місцевості та особливостей водного простору, наявності будівель та споруд, закритого простору, потенційних об'єктів ураження тощо; уживають заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок ураження небезпечними матеріалами та викликають медичних працівників до місця події для надання медичної допомоги, а також, за можливості, інформують членів родини постраждалих; організують огороження зони можливого ураження та встановлюють попереджувальні знаки, зокрема для транспортних засобів, а також забезпечують організацію дорожнього руху з метою безпеки; забезпечують публічну безпеку та порядок навколо зони можливого ураження, недопущення контакту людей і тварин з місцем виявлення підозрюваного об'єкта; здійснюють інші заходи для забезпечення безпеки цивільного населення та довкілля, які передбачені діючим законодавством України.

Перед початком огляду місця події старший СОГ інструктує фахівців зацікавлених органів державної влади про вжиття заходів щодо збереження слідів для криміналістичного дослідження (відбитки папілярних візерунків пальців рук, сліди ніг (взуття), транспортних засобів, біологічні залишки слини, волосся, крові та інше). СОГ здійснює огляд місця події виключно в присутності фахівців зацікавлених органів державної влади. Відповідальність за організацію забезпечення екіпіровкою членів СОГ покладається на начальника територіального органу поліції. Також зазначим, що вилучення підозрюваного об'єкта здійснюється в присутності інспектора-криміналіста фахівцями, екіпірованими засобами індивідуального захисту, відповідно до повноважень одного із зацікавлених органів державної влади чи іншого суб'єкта, до сфери повноважень якого належить питання поводження з відповідним радіаційним, хімічним небезпечним матеріалом.

Члени СОГ після огляду місця події повинні дотриматись правил особистої безпеки, а саме відійшовши за межі визначеної зони можливого ураження, знімають спеціальний одяг, засоби індивідуального захисту, рукавички та кладуть їх у поліетиленовий пакет. Останніми знімаються рукавички, після чого, проводиться перевірка наявності забруднення на відкритих частинах обличчя, рук і тіла та одягу радіаційними, хімічними небезпечними речовинами. Відкриті частини обличчя, рук і тіла обробляються побутовими засобами санітарної обробки. Усі зібрані у поліетиленовому пакеті речі передаються органу чи установі, яка здійснювала вилучення підозрюваного об'єкта для подальшої утилізації. Поліцейські забезпечують публічну безпеку і порядок та оточення місця виявлення підозрюваного об'єкта до завершення знезараження зони можливого ураження суб'єктом з урахуванням особистої безпеки, до сфери повноважень якого належить питання поводження з РХЯМ, з виконанням заходів, зазначених у цьому пункті. На всіх етапах поводження з підозрюваним об'єктом поліцейські та учасники огляду місця події повинні дотримуватися норм та правил фізичного захисту, стандартів з безпеки поводження з РХЯМ.

За результатами проведеного огляду місця події, які свідчать про вчинення кримінального правопорушення, начальник слідчого підрозділу визначає слідчого, який здійснюватиме досудове розслідування. Визначений слідчий невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний покласти інформацію до відповідній відомості Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування за підтвердженням начальника слідчого підрозділу.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015р. №580-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 11.09.2023).
2. Про затвердження Положення про Національну поліцію. Постанова КМУ від 28.10.2015 №877. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п#Text> (дата звернення 11.09.2023).
3. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: наказ МВС України від 06.09.2017р. №754. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#Text> (дата звернення 11.09.2023).
4. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві: наказ МВС України від 22.01.2016р. №39. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0216-16#Text> (дата звернення 11.09.2023).

Жовтоконь Тетяна Віталіївна

курсант навчального взводу 203/22 ЛН-(ПД)-Бп за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ
НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ**

Україна з 2000 року є членом Європейської Угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (далі - ДОПНВ) та привела нормативно-правову базу України до стандартів Євросоюзу, а саме наказ МВС від 04.08.2018 № 656 «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів» [1], який затверджує: Правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів; Порядок видачі та оформлення свідоцтва про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів; Порядок погодження та оформлення маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів. Дана угода стосується небезпечних товарів і включає в себе регулювання трафіку, що стосується пакування, безпеки вантажу, та позначення небезпечних товарів. Згідно з Угодою кожен водій вантажного колісного транспортного засобу, який перевозить небезпечні товари, потребує ліцензію на потенційно небезпечні товари. Офіційна назва цієї ліцензії – свідоцтво про проходження навчання ADR [1]. Вона є дійсною протягом п'яти років та автоматично припиняє діяти, окрім випадку її пролонгації до дати закінчення строку дії. З метою пролонгації ліцензії, кожному водію слід пройти відповідні курси підвищення кваліфікації та отримати сертифікат.

Потрібно зазначити, що кожна транспортна компанія, яка регулярно перевозить небезпечні товари, потребує, як мінімум, одного інженера з техніки безпеки при перевезенні небезпечних товарів. Вони відповідальні за перевірку на предмет того, що транспортна компанія відповідає правилам та обов'язкам, що стосуються зберігання та перевезення небезпечних товарів.

Кожний вантажний колісний транспортний засіб, який перевозить небезпечні вантажі, потребує спеціального маркування та оснащення. Оснащення, а саме згідно з п. 22.6 постанови Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього руху» [2] та Законом України «Про дорожній рух» [3] транспортні засоби, що здійснюють дорожнє перевезення небезпечних вантажів, повинні рухатися з увімкненим ближнім світлом фар, задніми габаритними ліхтарями та розпізнавальними знаками, передбаченими п. 30.3 ПДР, а великогабаритні транспортні засоби - також з увімкненим проблісковим маячком (маячками) помаранчевого кольору. Відповідно до абзацу «д» п. 30.3 ПДР «Інформаційна таблиця небезпечного вантажу» - прямокутник помаранчевого кольору зі світло-відбиваючою поверхнею та каймою чорного кольору. Розміри знаку, написи ідентифікаційних номерів виду небезпеки і небезпечної речовини та його розміщення на транспортних засобах визначаються ДОПНВ [1].

На сьогодні перевезення небезпечних вантажів територією України здійснюються відповідно до вимог Законів України «Про перевезення небезпечних вантажів» [4], «Про приєднання України до Європейської угоди про Міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ)» [5] та Правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів [1].

Основними завданнями законодавства з питань перевезення небезпечних вантажів є: визначення основних принципів та напрямів державної політики у сфері перевезення небезпечних вантажів; визначення правових засад державного управління та державного регулювання безпеки у сфері перевезення небезпечних вантажів; установлення прав, обов'язків і відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів.

У законі України «Про перевезення небезпечних вантажів» (ст. 5) [4] визначаються напрями державної політики у сфері перевезення небезпечних вантажів: виконання вимог екологічної, радіаційної та пожежної безпеки, фізичного захисту, захисту здоров'я людей, охорони праці, санітарно-епідемічного благополуччя населення та безпеки руху; визначення особливостей регулювання підприємницької діяльності з перевезення небезпечних вантажів, установлення критеріїв, норм, правил, вимог до робіт та послуг щодо перевезення небезпечних вантажів, контроль за додержанням умов перевезення, а також створення системи страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна під час перевезення небезпечних вантажів; забезпечення соціального захисту працівників, зайнятих перевезенням небезпечних вантажів, та осіб, які постраждали від аварій під час перевезення небезпечних вантажів.

Для реалізації напрямків визначених законом України «Про перевезення небезпечних вантажів» (ст. 5) [4] в Україні відповідними повноваженнями наділені Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, а також інші спеціально уповноважені державні органи відповідно до їх компетенції.

Так, в разі дорожнього перевезення відповідність транспортних засобів, обладнання, підготовки водіїв перевіряється територіальними органами Міністерства внутрішніх справ України, з видачі відповідного свідоцтва про допуск до перевезення. Також стандарти, що стосуються дорожнього перевезення небезпечних вантажів, розробляються Міністерством внутрішніх справ України, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту. Щодо стандартів на всі види продукції та відходи, що належать до небезпечних вантажів, внесення змін до них – вони здійснюються підприємством-виробником небезпечного вантажу. Згідно із Законом України «Про перевезення небезпечних вантажів» [4], пакування (тара, великогабаритна тара, контейнери середньої

вантажопідйомності для масових вантажів), контейнери, цистерни та засоби пакування, що можуть за результатами випробувань використовуватися для перевезення зазначеної продукції та відходів, повинні мати сертифікати відповідності.

Окрім загальних законів, що визначають основні положення у сфері безпеки перевезень у цій сфері діє ціла низка міжгалузевих та галузевих актів. Це державний стандарт ДСТУ 4500-5:2005 «Вантажі небезпечні. Маркування» [6], Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом [7], Правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів [1], Порядок видачі та оформлення свідоцтва про допущення транспортних засобів до перевезення визначених небезпечних вантажів [1], Порядок погодження та оформлення маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів [1] та інші нормативні документи.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів: наказ МВС України від 04.08.2018 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18#Text> (дата звернення 11.09.2023).
2. Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001р. №1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text> (дата звернення 11.09.2023).
3. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення 11.09.2023).
4. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06.04.2000р. №1644-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-14#Text> (дата звернення 11.09.2023).
5. Про приєднання України до Європейської Угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ): Закон України від 02.03.2000 №

1511-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1511-14#Text> (дата звернення 11.09.2023).

6. ДСТУ 4500-5:2005 Вантажі небезпечні. Маркування. Дата прийняття 28.12.2005. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=24795 (звернення 21.01.2023).

7. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2009 № 589. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-п#Text> (дата звернення 11.09.2023).

Кеда Валентина Костянтинівна

курсант навчального взводу 202/22 ЛН-(ПД)-Бк за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

**ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ
ТА НАПРЯМКИ ДО ОСОБИСТОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО**

Правоохоронна діяльність для поліцейських з точки зору особистої безпеки передбачає підвищений рівень небезпеки та ризику отримання травми, поранення і загибелі. Тому для забезпечення конституційних норм захисту життя та здоров'я необхідно передбачити комплекс заходів щодо забезпечення особистої безпеки. З початку розберемо основні моменти, щодо засобів індивідуального захисту.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» (ст. 10) на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, в особливих температурних умовах, в забрудненому середовищі робітникам та службовцям безплатно видаються спецодяг, спецвзуття та інші засоби індивідуального захисту. Перелік робіт та професій, що дають право на одержання ЗІЗ, складається на основі галузевих норм адміністрацією підприємства та погоджується із місцевими органами ДЕРПРАЦІ. Порядок видачі, зберігання та використання ЗІЗ визначається нормативними документами «Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці» (відповідно до статті 28 Закону України «Про охорону праці», пункту 8 Положення про Міністерство соціальної політики України та «Про затвердження Правил вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання: наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду [1-2]. Постановою КМУ № 535 від 20.07.95р. була затверджена відповідна програма розвитку в державі виробництва ЗІЗ, створення структур з її сертифікації тощо «Про розвиток виробництва засобів індивідуального захисту працюючих та відповідної наукової бази» [3].

ЗІЗ поділяються на засоби захисту органів дихання, спецодяг, спецвзуття, засоби захисту рук, голови, обличчя, очей, органів слуху, шкіри, засоби захисту від падіння з висоти та ін. (ДСТУ 7239:2011) [4].

Захист органів дихання здійснюється за допомогою протигазів та респіраторів. За принципом дії протигази поділяються на фільтруючі та ізолюючі. У фільтруючих протигазах повітря очищається від токсичних речовин при проходженні його через фільтруючу коробку. У випадку наявності у повітрі невідомих речовин, або значного вмісту шкідливих речовин (більше 0,5% за об'ємом), а також при зменшеному вмісті кисню (менше 18% при нормі 21%) застосовувати фільтруючі протигази не можна. В таких випадках, а також при роботах в колодязях та ємностях застосовують лише ізолюючі протигази

шлангові (подача повітря для дихання з чистої зони по шлангу), або автономні (з генерацією або без генерації кисню).

Респіратор – полегшений засіб захисту органів дихання від шкідливих газів, парів, аерозолів. Вони, як правило, складаються з двох елементів: півмаски, що ізолює органи дихання від забрудненої атмосфери, та фільтруючої частини. За призначенням респіратори поділяються на протигазові, протипилові та універсальні (ДСТУ 3856-99) [5]. Найбільш часто застосовуються фільтрувальний протипиловий респіратор «Пульс-К» (вітчизняний), ізолювальний респіратор Р-30, протипилові респіратори «Пульс М» та «Росток» (вітчизняного виробництва), газо-пилозахисних – «Тополя» і «АІР-317» (вітчизняного виробництва), закордонні аналоги ізолювальних респіраторів: «BG 4», «BG 174» (Dräger), «ELI 1» (Auer), «W 70» (виробництва - Польща).

До спецодягу відносяться: куртки, штани, комбінезони, халати плащі тощо. Відповідно до ДСТУ EN 14058:2008 [6] спеціальний одяг залежно від захисних властивостей поділяється на групи (підгрупи), які мають окремі позначення. Виходячи із необхідних захисних властивостей, вибираються матеріали для виготовлення спецодягу.

Спеціальне взуття (зазначено у нормативному документі ДСТУ 3835-98 Взуття спеціальне з верхом із шкіри для захисту від механічних впливів. Технічні умови) [7] класифікується в залежності від захисних властивостей аналогічно спецодягу. Воно поділяється на чоботи, пів-чоботи, черевики, пів-черевики, валянки, бахіли. Засоби захисту голови роблять захист голови від травмування при виконанні монтажних, будівельних, навантажувальне-розвантажувальних робіт, при видобутку корисних копалин. Найбільш розповсюджені засоби захисту голови – каски, які поділяються на каски захисні загального призначення (каска будівельна склопластикова, текстолітова), каски шахтарські, каски спеціального призначення (для електрозварників).

Засоби захисту рук – це різні види рукавиць, рукавичок, напальчників, дерматологічних засобів (мазі, пасти, креми). Рукавиці та рукавички виготовляють із бавовни, льону, шкіри, шкірзамінника, гуми, азбесту, полімерів

та ін. Засоби захисту рук за захисними властивостями класифікуються відповідно до єдиної класифікації (ДСТУ EN 1082-1:2005) [8] аналогічно до спецодягу та спецвзуття. Для захисту очей від твердих частинок, бризок кислот, лугів та інших хімічних речовин, а також випромінювань застосовують такі засоби індивідуального захисту, як окуляри. Тип окулярів добирається за ДСТУ EN 166:2017 [9].

Вказані вище засоби індивідуального захисту спрямовані на розробку нормативних технічних стандартів (десь 80%), а в деяких випадках повне використання для захисту особового складу підрозділів поліції. Айсбергом захисту особового складу підрозділів поліції є використання засобів індивідуального бронезахисту (далі – ЗІБ). К ЗІБ відносяться: бронежилети, шоломи, щити та щитки. Використання засобів індивідуального бронезахисту, знижує ймовірність поранення та гибелі поліцейських, але в той же час знижує їх працездатність, сприяє зниженню їх функціональних можливостей. В екстремальній ситуації засоби індивідуального бронезахисту (ДСТУ 8788:2018 [10]) є останньою перешкодою для вражаючих чинників. Поліцейський одягнений у ЗІБ за рахунок почуття захищеності діє більш рішуче та ефективно. Але наявність ЗІБ не дає повної гарантії безпеки для поліцейського. Для забезпечення безпечних умов праці при використанні ЗІБ необхідно передбачити комплекс заходів: правильний вибір, правильне одягання, визначення працездатності, правильний догляд за засобами, врахування експлуатаційних властивостей ЗІБ для досягнення комфортних умов та підвищеної боєздатності.

Забезпечення особистої безпеки поліцейського це головна конституційна норма. Тому держава і МВС України повинні докласти максимум зусиль для забезпечення цього права. ЗІБ достатньо ефективні засоби захисту при вмілому використанні, догляді, зберіганні. А для підвищення їх ефективності необхідні зміни у матеріально-технічному забезпеченні, з урахуванням експлуатаційних показників ЗІБ, та удосконалення професійної підготовки поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці: наказ Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 р. № 1804 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 27.12.2018 р. за № 1494/32946). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE32946?an=1> (дата звернення 08.09.2023).
2. Про затвердження Правил вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання: наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 28.12.2007 р. № 331 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 04.04.2008 р. за № 285/14976). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE14976> (дата звернення 08.09.2023).
3. Про розвиток виробництва засобів індивідуального захисту працюючих та відповідної наукової бази: Постанова КМУ від 20.07.1995 р. № 535. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/535-95-п> (дата звернення 08.09.2023).
4. ДСТУ 7239:2011 Система стандартів безпеки праці. Засоби індивідуального захисту. Загальні вимоги та класифікація. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=51051 (дата звернення 08.09.2023).
5. ДСТУ 3856-99 Респіратори ізолювальні регенеративні для гірничорятувальних робіт. Загальні технічні вимоги і методи випробувань. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=89457 (дата звернення 08.09.2023).
6. ДСТУ EN 14058:2008 Одяг захисний. Одяг спеціальний для захисту від знижених температур (EN 14058:2004, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=60871 (дата звернення 08.09.2023).
7. ДСТУ 3835-98 Взуття спеціальне з верхом із шкіри для захисту від механічних впливів. Технічні умови. URL:

http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=55004 (дата звернення 08.09.2023).

8. ДСТУ EN 1082-1:2005 Засоби індивідуального захисту рук. Рукавички спеціальні та пристосування для захисту від порізів і проколів ручними ножами. Частина 1. Кольчужні рукавички та захисні пристосування (EN 1082-1:1996, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=55111 (дата звернення 08.09.2023).

9. ДСТУ EN 166:2017 Засоби індивідуального захисту очей. Технічні умови (EN 166:2001, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=75013 (дата звернення 08.09.2023).

10. ДСТУ 8788:2018 Засоби індивідуального захисту. Бронежилети. Методи контролювання захисних властивостей. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=77884 (дата звернення 08.09.2023).

Когут Андрій Васильович

курсант навчального взводу 203/22 ЛН-(ПД)-Бп за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

ОЦІНКА ХІМІЧНОЇ ОБСТАНОВКИ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Оцінка хімічної, інженерної, та пожежна-вибухонебезпечної обстановки займає основне місце у комплексі заходів захисту населення та об'єктів господарювання від наслідків надзвичайних ситуацій (далі - НС). Оцінка обстановки в загальному плані включає визначення: масштабу та характеру НС; мір, які необхідні для захисту населення; доцільних дій, сил реагування при

ліквідації НС; оптимального режиму роботи об'єкта господарювання в умовах НС [1-5].

Хімічна обстановка – це сукупність наслідків хімічного зараження території отруйними речовинами чи сильнодіючими отруйними (ядучими) речовинами (СДОР, СДЯР), які впливають на діяльність об'єктів народного господарства, формування ЦЗ і населення. СДОР (СДЯР) – це хімічні речовини, що застосовуються в народному господарстві, які при виливанні або викиді можуть призводити до зараження повітря з вражаючими концентраціями. Хімічна обстановка може утворитися при застосуванні хімічної зброї, або в результаті аварійного розливу, чи викидання СДОР (СДЯР) і утворення зон хімічного зараження й осередків хімічного ураження. Вона може виникати при порушенні технологічних процесів на хімічно небезпечному виробництві, ушкодження трубопроводів, ємностей, сховищ, колісних транспортних засобів при перевезенні СДОР (СДЯР), які призводять до викиду СДОР (СДЯР) в атмосферу в кількостях, що становлять небезпеку масового ураження людей і тварин [6-8].

Первинна хмара – хмара СДОР (СДЯР), яка утворюється в результаті миттєво (1–3 хв) переходу в атмосферу частини вмісту ємкості зі СДОР (СДЯР) при її руйнуванні.

Вторинна хмара – хмара СДОР (СДЯР), яка утворюється в результаті випаровування розлитої речовини з поверхні. Гранична токсична доза – інгаляційна токсична доза, яка викликає початкові симптоми ураження.

Еквівалентна кількість СДОР (СДЯР) – це така кількість хлору, масштаб зараження яким при інверсії еквівалентний масштабу зараження при даному ступені вертикальної стійкості кількістю даної речовини, яка перейшла в первинну (вторинну) хмару. Площа зони фактичного зараження СДОР (СДЯР) – площа території в межах якої під дією зміни напрямку вітру може переміщуватися хмара СДОР (СДЯР).

Товщина шару розливу СДОР (СДЯР) – h товщина шару, що вільно розлився на підкладеній поверхні, приймається за 5 см, а той, що розлився в

піддон або в обвалування, - $h=N - 0,2$ м, де N – висота піддону (обвалування).

Ступінь вертикальної стійкості повітря характеризується трьома складовими: інверсією, конвекцією та ізотермією.

Інверсія виникає при ясній погоді, малій (до 4 м/с) швидкості вітру, у вечірній час, приблизно за 1 годину до заходу сонця. При інверсії нижні шари повітря холодніші за верхні, що перешкоджає розсіюванню його по висоті й утворює найбільш сприятливі умови для збереження високих концентрацій забрудненого повітря.

Конвекція виникає при ясній погоді, малих (до 4 м/с) швидкостях вітру, приблизно через 2 години після сходу сонця і руйнується приблизно за 2–2,5 години до заходу сонця. При конвекції нижні шари нагріваються сильніше, ніж верхні, і це сприяє швидкому розсіюванню забрудненої хімічною речовиною хмари і зменшенню її вражаючої дії. Ізотермія спостерігається в хмарну погоду і при сніговому покриві, і характеризується стабільною рівновагою повітря в межах 20–30 м від земної поверхні. Ізотермія сприяє тривалому застою парів СДОР на місцевості.

Під оцінкою хімічної обстановки розуміють визначення масштабу і характеру зараження СДОР (СДЯР), аналіз їх впливу на діяльність об'єктів господарювання, сил цивільного захисту (ЦЗ) і населення.

Оцінка хімічної обстановки включає визначення: розмірів зон хімічного зараження; часу підходу зараженого повітря до певного рубежу (об'єкту); часу вражаючої дії СДОР; вибору найбільш доцільних варіантів дій, за яких виключається враження людей.

Основні вихідні дані при оцінці хімічної обстановки: тип СДОР; кількість вилитих СДОР; мете-умови та топографічні умови місцевості; ступінь захищеності людей, укриття, техніки та майна.

Метеорологічні дані поступають від постів хімічного спостереження, які повідомляють швидкість та напрям приземного вітру та ступінь вертикальної стійкості повітря. Орієнтовні метеодані можуть бути отримані також на основі прогнозу погоди.

Зона зараження характеризується типом СДОР, розмірами, розміщенням відносно об'єктів економіки, ступеню зараженості повітряного середовища та місцевості, та зміною цієї зараженості у часі. Межі зони визначаються значеннями граничних токсичних доз, які викликають початкові симптоми враження, та залежать від розмірів району розливу СДОР, метеоумов, рельєфу місцевості.

На швидкість розсіяння парів речовини та на їх площу розповсюдження впливає вертикальна стійкість приземних шарів атмосфери.

Інверсія та ізотермія сприяють збереженню високих концентрацій речовини в приземному шарі повітря. Конвекція викликає сильне розсіяння зараженого повітря. Коли температура повітря та ґрунту підвищується, випаровування речовин збільшується, а тривалість їх дії зменшується. При сильному повітрі (більш 6 м/с) хмара швидко розсіюється, а випаровування рідких отруйних речовин збільшується, що сприяє прискоренню знезаражування місцевості.

При слабкому повітрі (до 4 м/с) та при відсутності висхідних потоків повітря хмара зараженого повітря розповсюджується за вітром, зберігає вражаючі концентрації на значну глибину (до десятків кілометрів). Дощ механічно вимиває токсичні речовини із атмосфери та із поверхневих шарів ґрунту, частина речовин гідролізується водою.

При випаданні снігу на заражену ділянку рідкі СДОР зберігаються більш тривалий час. Рослинний покрив та рельєф місцевості (яри та лощини) сприяють застою зараженого повітря та збільшенню тривалості зараження. Заражене повітря застоюється у кварталах густої забудови населених пунктів.

Здійснення заходів хімічного захисту та його забезпечення покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Порядок забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю визначається Кабінетом Міністрів України [2, 6-8].

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
3. Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 № 2469-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
4. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. Дата оновлення: 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
5. Про об'єкти підвищеної небезпеки. Закон України від 18.01.2001 № 2245-III. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
6. Про затвердження Методики спостережень щодо оцінки радіаційної та хімічної обстановки: наказ МВС України від 27.11.2019 р. № 986. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0083-20#Text> (дата звернення 11.09.2023).
7. Положення про єдину державну систему цивільного захисту: постанова КМ України від 09.01.2014 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п#Text> (дата звернення 11.09.2023).
8. Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій: наказ МВС України від 03.07.2014 р. №631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0853-14#Text> (дата звернення 11.09.2023).

Колесник Вікторія Анатоліївна
*науковий співробітник Державного науково-дослідного інституту
Міністерства внутрішніх справ України*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

В Україні безпека людини, її життя і здоров'я є найвищими соціальними цінностями, їх охорона та захист є одним із конституційних обов'язків держави. Кожен, хто перебуває на території України, має почувати себе в безпеці та бути максимально захищеним від різноманітних загроз. Із цією метою держава налагоджує ефективне функціонування організаційно-правових механізмів забезпечення безпечних умов життєдіяльності людини в суспільстві.

У нашій державі унаслідок війни різко зросла кількість воєнних загроз, які реально можуть стати джерелом виникнення та поширення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Захоплення ворогом Запорізької атомної електростанції, проліт його крилатих ракет у безпосередній близькості до ядерних реакторів інших атомних станцій, руйнування підприємств та установ, де використовуються радіоактивні матеріали або зберігаються радіоактивні відходи, все це може призвести до радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища та значних людських втрат.

Ліквідація таких наслідків здійснюється силами та засобами суб'єктів забезпечення цивільного захисту, до числа яких належить Національна поліція України (далі – НПУ). У разі виявленні небезпечних радіоактивних предметів поліцейські є одними із перших, хто прибуває на місце події: оцінюють ситуацію на місці виявлення матеріалу/об'єкта; проводять огляд місця події та здійснюють необхідні заходи для виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили; виконують запобіжні заходи; забезпечують охорону зон виконання аварійно-рятувальних робіт в осередках радіоактивного зараження і під час його ліквідації. Крім того, при виникненні радіаційних аварій працівники поліції підтримують публічну безпеку і порядок, надають першу допомогу постраждалим.

У зв'язку з цим важливо, щоб в умовах можливої радіаційної загрози

поліцейські знали та вміли не тільки надавати необхідну допомогу жертвам радіаційного впливу, поводитися із радіоактивними матеріалами, але й, насамперед, дотримуватися власної радіаційної безпеки.

Оскільки особиста безпека поліцейських є істотною умовою їх ефективної роботи. У разі її недотримання поліцейські наражають себе та інших на небезпеку нанесення шкоди життю та здоров'ю. На думку А.В. Буданова, проблема особистої безпеки працівників поліції під час вирішення ними професійних завдань або в ситуаціях, пов'язаних зі службовою діяльністю, набуває особливої гостроти та актуальності. Ризик – як фізичний, так і психологічний – є сьогодні об'єктивною складовою їх професійної діяльності. Спеціальна діяльність щодо забезпечення особистої безпеки включає в себе цілеспрямоване зменшення такого ризику до реально можливої межі [1, с. 361]. В.Г. Фатхутдінов звертає увагу на те, що особиста безпека правоохоронця складається з комплексу основних та допоміжних заходів, спрямованих на зниження рівня небезпечних факторів до реально можливого мінімуму, що дозволяє гарантувати збереження життя і здоров'я, нормального психічного стану і дієздатності працівника під час виконання функціональних обов'язків [2, с.183].

Тому у системі НПУ питанням особистої безпеки поліцейських приділена особлива увага. Така система безпеки включає в себе комплекс заходів, політик і процедур, спрямованих на забезпечення безпеки самої поліції (як органу), підпорядкованого персоналу та їхньої роботи в цілому. Вказана система складається із загальних, цільових та індивідуальних заходів безпеки. Загальні заходи безпеки включають у себе централізовано організований захист особового складу у службовий час, вони спрямовуються на аналіз стану безпеки та захищеності органу та підрозділу поліції; заохочення поліцейських до відповідального ставлення до виконання вимог безпеки; планування і виділення ресурсів, необхідних для виконання загальних, цільових та особистих заходів безпеки. Цільові заходи – плануються і проводяться перед початком виконання окремих (певних) оперативно-службових завдань. Ці заходи передбачають

особисту дисциплінованість; обов'язкове застосування засобів індивідуального захисту, які можуть включати захист органів дихання та шкіри; дотримання установлених вимог правил та інструкцій щодо виконання окремих оперативно-службових завдань; уміле застосування тактичних прийомів і набутих під час навчань і тренувань навичок, знань у ході виконання окремих оперативно-службових завдань; використання сигналів оповіщення та взаємного розпізнавання; виконання всіх наказів і вказівок із питань вимог безпеки, обмежень і заборон перебування на певній території тощо. Індивідуальні заходи – на постійній основі здійснюються особисто кожним працівником органів і підрозділів поліції. Основним чинником, що забезпечує ефективність таких заходів є рівень культури безпеки¹ поліцейських [3].

Сьогодні, через постійний ядерний шантаж країною-агресором існує необхідність посилення радіаційного захисту поліцейських. Неможливо з точністю та впевненістю спрогнозувати час і місце радіаційного інциденту, однак ми точно знаємо про шкоду, яку завдає радіація людині та навколишньому середовищу. У зв'язку з цим, НПУ, як й інші суб'єкти забезпечення цивільного захисту, має бути готовою до цього.

Для забезпечення працівників поліції від радіаційних та інших загроз у МВС України та НПУ розроблено:

- 1) Інструкцію про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними;
- 2) Методичні рекомендації МВС щодо розроблення моделі загроз для органів і підрозділів внутрішніх справ;
- 3) Методичні рекомендації з організації цивільного захисту в органах і підрозділах Національної поліції України;
- 4) Методичні рекомендації Національної поліції України щодо створення функціональної підсистеми забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту (далі – Методичні рекомендації) [3] тощо.

У наведених документах наголошується на необхідності дотримання поліцейськими відповідних протоколів безпеки. Наприклад, при отриманні повідомлення про порушення правил або незаконне поводження з небезпечними радіоактивними та ядерними матеріалами чи при безпосередньому виявленні підозрюваного об'єкта поліцейські зобов'язані негайно вжити заходів щодо забезпечення індивідуальної та публічної безпеки, недопущення подальшого контакту людей і тварин з ними, та в обов'язковому порядку повідомляти оперативного чергового по органу (підрозділу) поліції про цей факт для подальшого інформування відповідних органів і установ.

Незважаючи на те, що на нормативному рівні дії поліцейських в умовах радіаційної загрози визначені, існує проблема із дотриманням поліцейськими процедур та інструкцій з особистої безпеки. У Методичних рекомендаціях наголошено, що поліцейські здебільшого отримують поранення та гинуть через те, що самі порушують або нехтують основними правилами забезпечення особистої безпеки та мають низький рівень культури безпеки [3].

Звертаємо увагу на важливість дотримання заходів особистої безпеки при радіаційних загрозах, адже радіація є невидимою. У разі перевищення дози опромінення людина отримає шкоду для здоров'я, яку важко, а, інколи, й неможливо вилікувати.

Підсумовуючи, зазначимо, що ефективність радіаційного захисту поліцейських залежить, у першу чергу від того як вони будуть дотримуватися заходів особистої безпеки. Ще одним фактором у формуванні культури безпеки поліцейського відіграють їх керівники, яким варто пам'ятати, що вони відповідають не лише за свій захист, але й за захист підпорядкованого особового складу, вони завжди є прикладом дотримання вимог із безпеки. Врахування цих аспектів, на нашу думку, допоможе посилити радіаційний захист поліцейських у разі виникнення радіаційної аварії або при виявленні радіоактивних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Миронова А.С. Особиста безпека працівників національної поліції України в

умовах надзвичайних ситуацій при радіаційній загрозі. Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. 22 квітня 2021 року, м. Черкаси. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2021. с. 360-364.

2. Фатхутдинов В. Г. Личная безопасность сотрудников органов внутренних дел при проведении массовых мероприятий // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия: Юридические науки. 2011. Т. 24 (63). №2. 2011. С. 179–185.

3. Методичні рекомендації щодо створення функціональної підсистеми забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту від 27.01.2020 № 1079/01/25-2020.

¹ Поняття «культура безпеки» вперше з'явилося у 1986 році в процесі аналізу причин і наслідків Чорнобильської аварії, проведеного Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ). Було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин трагедії.

Котляров Дмитро Олександрович

начальник сектору мобілізаційної роботи, територіальної оборони та цивільного захисту управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Головного управління Національної поліції в Запорізькій області, майор поліції

Харченко Олексій Олексійович

начальник 33 Державної пожежно-рятувальної частини 7 Державного пожежно-рятувального загону Головного управління Державної служби надзвичайних ситуацій України у Дніпропетровській області, капітан служби цивільного захисту

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ, БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПРИ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ НА ЗАПОРІЗЬКІЙ АТОМНІЙ ЕЛЕКТРИЧНОЇ СТАНЦІЇ

Радіаційна аварія за масштабами може бути: *локальною* – якщо в зону аварії потрапляє до 10000 осіб; *регіональною* – якщо в зону аварії потрапляють території декількох населених пунктів, один або декілька адміністративних районів і областей та більше 10000 осіб; *глобальною* – радіаційна аварія, у

результаті якої потрапляє значна частина або вся територія країни і її населення [1-4].

Як, вже зазначалося, у разі виникнення загрози аварії з викидом радіоактивних речовин на атомних електричних станціях (АЕС) потужністю більш як 4 ГВт проводиться обов'язкова загальна евакуація населення з 50-ти кілометрової зони.

Рішення про проведення евакуації населення Запорізької та Дніпропетровської областей з п'ятидесятикілометрової зони радіоактивного забруднення приймається головами відповідних обласних державних адміністрацій – начальниками обласних військових адміністрацій на підставі інформації Запорізької АЕС, яка експлуатує ядерні установки, та обласних центрів контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України, обласних центрів з гідрометеорології, які здійснюють моніторинг радіаційного фону на території областей, з урахуванням стану радіаційного забруднення території, оперативної обстановки, пов'язаної з військовою агресією російської федерації.

П'ятидесятикілометрова зона радіоактивного забруднення навколо Запорізької АЕС займає площу: у Запорізькій області – 1750 км³ (6,5% площі області); у Дніпропетровській області – 981 км³ (3% площі області). У Запорізькій області на підконтрольній території області це 23 населених пункти в Запорізькому районі з населенням орієнтовно 138044 особи, у тому числі м. Запоріжжя (Хортицький та Дніпровський райони) – 121339 осіб, а на тимчасово непідконтрольній (окупованій) території – 40 населених пунктів з населенням орієнтовно 94487 осіб у Василівському районі, у тому числі м. Енергодар з населенням 38500 осіб, та 1513 осіб – у Мелітопольському районі (6 населених пунктів). У Дніпропетровській області це 99 населених пунктів з населенням орієнтовно 169000 осіб: в Нікопольському районі – 161000 осіб та Криворізькому районі – 8000 осіб.

Спеціальними завданнями цивільного захисту органів і підрозділів Національної поліції України, що виходять за межі їх інтересів, але покладені на

них іншими нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету Міністрів України, є: забезпечення публічного порядку та безпеки, безпеки дорожнього руху, протидія злочинності, здійснення в межах компетенції охорони матеріальних і культурних цінностей у разі виникнення надзвичайної ситуації; надання органам виконавчої влади, місцевого самоврядування, посадовим особам допомоги у проведенні відселення людей з місць, небезпечних для проживання; забезпечення охорони режимно-обмежувальних і карантинних зон в осередках радіоактивного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) зараження і під час їх ліквідації; організація регулювання дорожнього руху на міських і позаміських маршрутах евакуації; розроблення і здійснення заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони матеріальних і культурних цінностей у разі проведення евакуації; організація охорони публічного порядку та безпеки на збірних і приймальних евакуаційних пунктах, пунктах посадки (висадки), на маршрутах евакуації і в районах (пунктах) розміщення евакуйованого населення; забезпечення, у межах компетенції, дотримання режиму перевезень автомобільними дорогами і допуску до зон надзвичайної ситуації (НС); обмеження допуску населення до небезпечних зон та інше.

Забезпечення охорони публічного порядку і безпеки в період проведення евакуації (розосередження) населення забезпечується: на збірних пунктах евакуації, що організовуються при організаціях співвласників багатоквартирних будинків, у мікрорайонах міст, на внутрішньоміських маршрутах, зупинках міського транспорту і вулицях (при евакуації із сіл та селищ міського типу); на маршрутах евакуації та розосередження; на збірних пунктах евакуації установ і організацій, у місцях посадки, у дорозі проходження і в місцях розселення населення в безпечних районах. Територіальна служба охорони публічного порядку надає начальникам цивільного захисту об'єктів необхідну допомогу і здійснює контроль за їх діяльністю з охорони публічного порядку і безпеки.

Організація і забезпечення виконання заходів безпеки дорожнього руху при НС та евакуації проводиться з урахуванням наступного: при обмеженій

транспортній спроможності за планами цивільного захисту держадміністрацій частина населення може виводитися з міст пішки; для організації та регулювання безпеки дорожнього руху рішенням відповідних держадміністрацій можуть уводитися спеціальні перепустки єдиного зразка; евакуація населення з прилеглої до категоризованих міст зони передбачається, в основному, пішки, з виділенням транспорту для евакуації тільки після вивезення міського населення або власним транспортом без завдання шкоди виконанню основних евакуаційних перевезень. Крім евакуаційних перевезень, підрозділи безпеки дорожнього руху забезпечують безперервний і безпечний рух при здійсненні військових і народногосподарських перевезень.

З метою впорядкування дій, визначення основних конкретних завдань по здійсненню евакуації, в Головних управліннях Національної поліції в Запорізькій та Дніпропетровській області розробляються та затверджуються відповідні плани, які погоджуються з керівниками підрозділів цивільного захисту населення відповідних облдержадміністрацій.

Відповідно до Норм радіаційної безпеки України (НРБУ-97 [5]) для осіб, які залучаються до проведення аварійних і рятувальних робіт, установлюються дозові ліміти та припустимі рівні опромінення. До робіт у зоні зараження допускаються особи, які пройшли перевірку знань Правил радіаційної безпеки (ПРБ) [6], правил користування засобами індивідуального захисту і дозиметричного контролю [7], а також цільовий інструктаж. Виконання ПРБ є обов'язковим для всіх, хто працює в зоні зараження.

Кожний поліцейський повинен уміти правильно користуватися засобами індивідуального захисту і мати при собі засоби індивідуального дозиметричного контролю, не допускаючи їхнього забруднення, втрати й ушкодження. Розкривати індивідуальні дозиметри або передавати їх іншим особам забороняється.

Працівники зобов'язані проходити на своє робоче місце встановленим маршрутом, не заходячи без потреби в інші приміщення чи місця, не торкаючись руками та спецодягом стін і людей, повз яких проходять.

При проведенні робіт у зонах з високими рівнями зовнішнього іонізуючого випромінювання або радіоактивного забруднення необхідно виконувати такі вимоги: усі операції проводяться швидко і мають бути добре продумані наперед; на робочих місцях перебувають тільки особи, які в цей момент беруть участь у роботі; обговорення результатів і розроблення планів виконання подальших робіт відбувається в місцях, де рівні випромінювання не перевищують припустимих значень; періодично перевіряється радіоактивне забруднення рук, спецодягу та спецвзуття.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
2. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
3. Про об'єкти підвищеної небезпеки. Закон України від 18.01.2001 № 2245-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
4. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
5. Про введення в дію Державних гігієнічних нормативів «Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97)». МОЗ України, Голов.державн.санітарний лікар; Постанова, Норми від 01.12.1997, 01.12.1999 № 62. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0062282-97#Text> (дата звернення: 15.09.2023).
6. Про затвердження Правил радіаційної безпеки при проведенні робіт у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення. МОЗ України, МНС України (з 2005 р.); Наказ, Правила, Форма від 04.04.2008 № 179/276. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0754-08#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

7. Про затвердження державних санітарних правил «Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України». МОЗ України; Наказ, Правила, Форма типового документа від 02.02.2005 № 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0552-05#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

Краска Андрій Миколайович

курсант навчального взводу 203/22 ЛН-(ПД)-Бп за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

**ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД (КОНТРОЛЬ) У СФЕРІ ТЕХНОГЕННОЇ
ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ**

Реалізація вимог діючих нормативно-правових актів України щодо здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки покладається на уповноважені посадові особи органів державного нагляду, які в свою чергу зустрічаються з наявними перешкодами при здійсненні своїх повноважень зі сторони суб'єктів господарювання (прихований опір).

На жаль, але це факт – нормативно-правові документи на сьогодні у сучасних умовах не декларують подальших дій уповноважених посадових осіб у разі прихованого опору з боку керівників / власників суб'єктів господарювання.

За поглибленим аналізом нормативно-правових актів, що регламентують порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки і практичного його здійснення уповноваженими посадовими особами ДСНС, запропонувати механізм удосконалення цієї діяльності.

За вимогами статті 7 Кодексу цивільного захисту України [1], відповідно до затвердженого у встановленому порядку плану, уповноважені представники ДСНС здійснюють перевірки підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності. За час підготовки до перевірки посадові особи, уповноважені на здійснення перевірки, зобов'язані: ознайомитися з матеріалами наглядової справи та/або матеріалами, які надійшли від інших органів. (Наглядова справа – сукупність документів, що характеризують стан пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту об'єкта перевірки, які зібрані в окрему папку); визначити коло питань, які буде перевірено та вивчено на об'єкті (залежно від специфіки господарської діяльності та ступеня ризику від здійснення господарської діяльності суб'єкта господарювання, органу влади, іншого підконтрольного об'єкта).

Перелік питань щодо проведення заходу державного нагляду (контролю) наведений в Акті, який складається за результатами проведення планової (позапланової) перевірки щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки [2]; ознайомитись з відповідними галузевими нормативно-правовими та нормативно-технічними документами, що стосуються техногенної і пожежної безпеки, цивільного захисту, з матеріалами про пожежі та/або випадки виникнення надзвичайних ситуацій, а також з технічною документацією і довідковою літературою, яка характеризує пожежну та техногенну небезпеку об'єкта перевірки. Перелік нормативно-правових актів наведений в Акті, який складається за результатами проведення планової (позапланової) перевірки суб'єкта господарювання [2].

Керівник органу державного нагляду (контролю) зобов'язаний періодично перевіряти підготовленість державних інспекторів до проведення перевірок [3].

Перед початком здійснення державного нагляду (контролю) посадова особа органу державного нагляду (контролю), яка буде її здійснювати, зобов'язана [4]: представитись керівнику/власнику суб'єкта господарювання або органу влади, іншому підконтрольному об'єкту, надати копію посвідчення на проведення перевірки; попросити у керівника/власника суб'єкта господарювання

пред'явити документи, які посвідчують його особу: паспорт громадянина України; паспорт громадянина України для виїзду за кордон; посвідчення водія тощо; Ці дані будуть необхідні у разі оформлення адміністративного протоколу; з'ясувати, хто з посадових осіб суб'єкта господарювання або органу влади, інших підконтрольних об'єктів перевірки буде присутнім під час її здійснення, та чи є спеціально уповноважені керівником суб'єкта господарювання особи, які повинні бути присутніми під час здійснення перевірки. За відсутності керівника суб'єкта господарювання уповноважена особа повинна надати інспектору документ, який підтверджує її статус уповноваженої особи (наказ, розпорядження), з підписом керівника.

Державний інспектор, проводячи перевірку з представником суб'єкта господарювання без наявності наказу чи розпорядження керівника суб'єкта господарювання про призначення уповноваженої особи, вчиняє порушення вимог частини 9 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», за що несе відповідальність, встановлену законом. Крім цього, підприємець може не допустити посадових осіб ДСНС України або її територіального органу до здійснення перевірки, якщо вони не пред'явили службове посвідчення і не надали копію посвідчення на проведення перевірки [3].

Але нажаль керівники / власники суб'єктів господарювання здійснюють так званий прихований опір, з метою проведення перевірки згідно чинного законодавства. За нашими пропозиціями усунення цих перешкод можливо зробити наступне, а саме зв'язати на законодавчому рівні взаємодію підрозділів поліції з інспекторами ДСНС (за окремим наказом Міністерства внутрішніх справ України) в аспекті взаємодії Законів України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [3], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки» [4] з наказом МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [5].

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
2. Про затвердження уніфікованої форми акту, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів: наказ МВС України від 17.01.2019 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-19#Text> (дата звернення 11.09.2023).
3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Закон України від 05.04.2007р. № 877-V. Дата оновлення: 31.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки. Закон України від 02.05.2023р. № 3063-IX. Набрання чинності, відбудеться 27.11.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3063-20#Text> (дата звернення: 11.09.2023).
5. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 06.11.2015р. № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text> (дата звернення 11.09.2023).

Кустов Владислав Юрійович

здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Плахотний Артем Павлович

підполковник поліції, викладач кафедри ТСП факультету підготовки

ТАКТИКА КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Ефективність роботи працівника поліції залежить від його умінь діяти та швидко приймати рішення, в даному випадку велику роль відіграють професійно-психологічні чинники. Не зважаючи на посаду, досвід роботи та інші елементи, працівник поліції повинен знати професійну мову та культуру спілкування. Так як під час виконання своїх службових обов'язків доводиться спілкуватися із різними групами осіб, і до кожного потрібно знайти підхід, аби пришвидшити вирішення проблеми та допомогти особі. Дане питання вивчали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. В. Беца, І. В. Ващенко, Л. Вовенарг, І. С. Войцехівська, А. А. Гусейнов, Ю. А. Шрейдер та ін. Метою написання тезису, це зображення аналізу професійного спілкування поліцейського, а саме дослідження тактики спілкування.

Діяльність працівників правоохоронного органу тісно пов'язана із спілкуванням з населенням, громадськістю та в цілому з різними верстами. Саме тому, кожен працівник має володіти тактикою спілкування. Тактикою спілкування визначається реалізація комунікативної стратегії на основі володіння та використання техніками та знаннями правил спілкування. Технікою спілкування є вміння говорити та слухати.

Спілкуванням визначають взаємодію двох і більше осіб. Під час спілкування можуть виникати певні труднощі, які містять в собі психологічні причини, наприклад неправильна та неадекватна оцінка співрозмовника. Існує також особливий вид труднощів, які полягають у неможливості реалізації значущих для особистості мотивів з людьми зі свого оточення.

Складності в спілкуванні можуть бути також через вікові особливості, відмінність життєвого досвіду, неоднаковому розмаїтті поведінкових форм. Усе це порізному співвідноситься з мотиваційною сферою, яка в кожній віковій групі має свою специфіку [3, с.240].

Комунікацією визначається двосторонній обмін інформації, що в

подальшому призводить до взаємного розуміння учасників діалогу. Також існує таке поняття, як комунікативна компетентність, що означає здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми.

Комунікація може бути поганою, через такі причини, як стереотипні думки, упереджені уявлення, погані стосунки з людьми, відсутність зацікавленості у комунікації, помилки у побудові речень, невірний вибір стратегії й тактики спілкування [1, с. 412].

Працівник поліції під час виконання повноважень має самостійно обирати тактику спілкування. Техніка спілкування включає в себе налаштування на спілкування з особою, налаштуватися на його поведінку, обрати кращий засіб спілкування тощо.

Першочергово поліцейський має визначити свої інтереси спілкування та співвіднести їх з інтересами іншої сторони, оцінити його та обрати найбільш правильну техніку спілкування та найкращий прийом. Продовжуючи спілкування поліцейський повинен контролювати хід діалогу, та стежити за його результатами, аби досягти мету спілкування. На початковому етапі спілкування його техніка включає такі елементи, як відповідний вираз обличчя, позу, вибір початкових слів і тону висловлювання, рухів і жестів, дій.

Вираз обличчя поліцейського має відповідати, цілі, бажаному результату та відношенню до партнера та спілкування з ним. Також важливу увагу потрібно звертати на позу, вираз обличчя, та відстань між учасниками спілкування.

Поліцейський під час спілкування використовую різні тактики комунікації. Наприклад тактика « Саморозкриття», його суть полягає в тому, що правопорушник надає відверту особисту інформацію, що в свою чергу допоможе поліцейському побудувати відносини з людиною [2, с. 104]. Саморозкриття, крім ефективності та швидкості, виявляється корисним і як інформаційна тактика, тобто відверта розмова часто викликає відвертість у співрозмовника.

Також важливе питання у даному дослідженні займає тактика затягування спілкування для з'ясування необхідної інформації, висвітлення ситуації, формулювання потрібної відповіді тощо. В даному випадку поліцейський має

право використовувати відкриті закінчення запитань, наприклад: «що тут трапилось?», «що ви маєте на увазі, зазначаючи про...» тощо. В даному випадку правопорушник зможе пояснити свою позицію та надати працівникові поліції велику кількість інформації[3, с. 184].

Для забезпечення ефективної роботи національної поліції в умовах воєнного стану та забезпечення громадського порядку та безпеки, треба правильно організувати її діяльність. Це включає вжиття заходів щодо забезпечення поліцейських необхідними матеріально технічними ресурсами та розроблення необхідних дій, алгоритмів, під час виникнення надзвичайних ситуацій.[3, с. 4]

Працівник поліції має вміти слухати, робити такі зауваження правопорушнику, які показуватимуть його інтерес до того, що говорить останній. Поліцейський не повинен перебивати правопорушника, запевняти в його брехні тощо. Він має вести спокійний діалог, доповнювати уточнюючими запитаннями діалог, використовувати перефразування тощо.

Отже, тактика комунікації поліцейського заснована на багатьох принципах: об'єктивності, оперативності, партнерства, результативності толерантності, тощо. Під час виконання своїх повноважень працівник поліції веде діалог з різними членами суспільства. Саме тому він повинен стати не тільки справжнім професіоналом в галузі права, але й знати тонкощі спілкування з «проблемними людьми». Володіючи тонкощами комунікації та знаючи особливості своєї професії, співробітник поліції може легко схилити особу до співпраці, припинити конфлікт, отримати потрібну інформацію та керувати ситуацією.

Список використаних джерел:

1. Біденчук Т. М. Тактика комунікації з суб'єктом залежно від його психологічного типу // Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 18 трав. 2017 р.) / МВС України, Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ.

Дніпропетровськ, 2017. С. 109–112. URL: <http://85.198.129.42/bitstream/123456789/1107/1/33.pdf> .

2. Балагун І. В. Особливості комунікації поліцейських при здійсненні ними службових // Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 18 трав. 2017 р.) / МВС України, Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2017. С. 104–106. URL: <http://85.198.129.42/bitstream/123456789/1105/1/31.pdf> .

3. Гіренко С. П. Практична конфліктологія : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 184 с.

Марко Сергій Іванович

доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № Інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРИЧИНИ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні до національних пріоритетів відноситься забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження і відновлення навколишнього природного середовища. Охорона і відновлення довкілля, як загальної системи життєзабезпечення людини, є одним з найважливіших завдань з точки зору збереження генофонду народу України, а також перспектив економічного і соціального розвитку [1, с. 3]. Будь-яка модель людської поведінки (соціально корисної або суспільно небезпечної) підпорядковується закону причинності. Одне з найскладніших завдань – визначення детермінант виникнення досліджуваних соціальних явищ, їх існування та зміни.

Проблема причинності в кримінології важлива не тільки для теорії, а й для практики, оскільки дає змогу вести боротьбу зі злочинністю не тільки силами правоохоронних органів, а також використовуючи економічні, соціальні та інші

важелі, якими суспільство і держава можуть розпорядитись [2, с. 50]. Кількість об'єктивних та суб'єктивних детермінантів, які впливають на людину, настільки велика, що навряд чи їх можливо повністю врахувати. Кожне правопорушення проти довкілля детерміноване комплексом чинників. Враховуючи різноманіття форм вчинення таких правопорушень, неможливо охопити всі причинні зв'язки зазначених протиправних діянь та здійснити їх глибокий аналіз. Окреслимо основні з них.

1. Переконавання, погляди, ідеали, принципи, ціннісні орієнтації, панівні у суспільстві, що визначають світогляд людей, є його частиною. На рівні світогляду можна виявити загальні, універсальні ідеї та ціннісні установки, які визначають модель протиправної поведінки в екологічній сфері, та заходи відповідальності, що застосовуються до правопорушників.

Досі багато українців не відчувають своєї відповідальності за стан довкілля, їм характерний соціальний інфантилізм. Люди схильні перекладати відповідальність на представників влади всіх рівнів, які наділені повноваженнями охорони навколишнього середовища.

2. Організаційно-управлінські причинні зв'язки.

Недостатній рівень фінансування державних природоохоронних структур може призвести до значних негативних наслідків для довкілля.

Проблема забезпечення незалежності діяльності державних природоохоронних структур, які гарантують інтереси суспільства, актуальна всіх країн. У державах з демократичними режимами та вільними ринковими відносинами ймовірність лобіювання з боку великих корпорацій та високопоставлених представників еліт залишається досить високою. У багатьох країнах багаті та впливові групи перешкоджають прийняттю законодавства, яке б відповідало більш високим екологічним стандартам, зокрема в частині наділення додатковими контрольними повноваженнями природоохоронних структур.

В одному зі звітів міжнародного аналітичного центру InfluenceMap, наприклад, наводилися докази лобіювання найбільшими нафтовими компаніями

заходів, спрямованих на підтримку політики проти боротьби з глобальним потеплінням. Такі нафтові гіганти, як ExxonMobil, Shell, Chevron, BP і Total, витрачають майже 200 млн дол. на рік, у тому числі активно використовуючи можливості соціальних мереж, на блокування прийняття політичних рішень і відповідності них законопроектів щодо боротьби зі змінами клімату [3].

3. Недостатня участь громадянського суспільства та його представників у процесі прийняття органами державної влади та місцевого самоврядування екологічно значимих рішень. Незважаючи на те, що такого роду участь громадськості декларується, на жаль, у багатьох країнах громадяни фактично не почувуються причетними до прийнятих на державному та муніципальному рівнях рішень, що впливають на довкілля. З одного боку, це пов'язано з відсутністю бажання займати активну громадянську позицію з екологічних проблем, з іншого боку, у деяких випадках громадян свідомо не допускають до участі у розгляді екологічно значимих питань. Розвиток мережі Інтернет та його повсюдне поширення стають важливими чинниками, що гарантують отримання громадянами екологічно значимої інформації.

Слід зазначити, що в 1998 р. прийнято Конвенцію Європейської Економічної Комісії ООН «Про доступ до інформації, участі громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань навколишнього середовища» [4]. Держави-учасниці взяли на себе зобов'язання гарантувати відповідальний підхід та прозорість прийняття екологічно значимих рішень.

4. Економічні причинні зв'язки. Основою причиною екологічних кримінальних правопорушень є переважання економічних інтересів над екологічними. Більшість світової економіки заснована на експлуатації природних ресурсів. На жаль, необхідно констатувати, що законодавчі заходи в недостатній мірі забезпечують необхідний баланс. Між суворістю законодавства у природоохоронній сфері та економічною вигодою для порушників існує безпосередня залежність.

В Україні витрати, пов'язані з ризиком притягнення до відповідальності, нижчі, ніж витрати на дотримання екологічних нормативів. І це, на нашу думку,

є основним чинником, що детермінує правопорушення проти довкілля. Судові витрати та штрафи, що накладаються на великі корпорації, які визнані винними в найбільш масштабних і «резонансних» забрудненнях навколишнього середовища, зазвичай, незрівнянні з їх прибутком.

5. Недосконалість законодавства. З одного боку, в Україні сформувалися основи законодавства, спрямовані на забезпечення та захист екологічних прав громадян; необхідність виконання природоохоронних законів декларується на всіх рівнях державної влади. З іншого боку, багато норм не застосовуються на практиці, а деякі екологічні проблеми, що вимагають окремого правового регулювання, взагалі ігноруються. Необхідно враховувати і те, що особи, які вчиняють кримінальні правопорушення у досліджуваній сфері, мають здатність трансформувати свої методи протизаконної діяльності і легко пристосовуватися до нових соціально-економічних умов. Враховуючи це, повільність законодавця в екологічній сфері може мати катастрофічні наслідки.

6. Високий рівень корупції є основою для зростання екологічної злочинності. Загальновизнаний зв'язок корупції з іншими видами злочинів, зокрема вчинених у сфері довкілля. Корупція в екологічній сфері може виявлятися в різних формах: використання підроблених або незаконно виданих дозволів, ліцензій та сертифікатів; затвердження проектної документації на потенційно небезпечні об'єкти або ризикований вид діяльності, який містить відомості, що не відповідають дійсності; незаконна торгівля різними видами флори та фауни; ігнорування природоохоронними структурами протизаконної діяльності, що завдає шкоди довкіллю та ін.

7. Самодетермінація екологічної злочинності. Екологічна злочинність традиційно визнається одним з найбільш латентних видів злочинності. Люди рідко повідомляють у поліцію про екологічні правопорушення. Це можна пояснити і особливостями віктимізації, та специфікою суб'єктів, які вчинюють протиправні екологічні правопорушення, що спричиняють значні збитки.

Високий рівень безкарності діянь, які завдають суттєвої шкоди довкіллю, а також невідповідність і неадекватність заходів покарання детермінують

вчинення нових кримінальних правопорушень проти довкілля.

Детермінація екологічної злочинності не вичерпується розглянутими причинами. Високий рівень екологічної безпеки буде досягнутий лише у разі, якщо держава виробить ефективний механізм, спрямований на усунення та нейтралізацію означених причин кримінальних правопорушень проти довкілля.

Список використаних джерел:

1. Заржицький, О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) [Текст]: моногр.: Національний гірничий університет, 2012. 200 с.

2. Мойсеєнко В.В. Детермінанти вчинення кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Юридична наука № 2(104). 2020. С. 50-60.

3. Laville S. Top oil firms spending millions lobbying to block climate change policies, says report. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com>. (дата звернення: 06.09.2023).

4. Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН «Про доступ до інформації, участі громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосується навколишнього середовища». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 06.09.2023).

Мельник Андрій Богданович

викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ

Бондар Володимир Сергійович

декан факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Функціонування та діяльність Національної поліції України, як однієї із найважливіших інституцій держави, дедалі частіше зіштовхується з новими викликами та загрозами криміногенного та не криміногенного характеру. Реалізуючи покладені на підрозділи поліції завдання, такі як: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1] останнім нерідко доводиться працювати в особливих умовах зумовлених тими чи іншими негативними факторами, що у свою чергу вимагає особливої координації й узгодженості дій.

Під управлінням розуміється вплив на організацію та методи, які використовує керівництво для того, щоб досягти поставлених цілей [2]. Управління означає розвиток здатності та вміння в організації відповідати на ситуації, з якими їй доводиться стикатися. В літературі з управління описується певна кількість управлінських принципів, які необхідно зрозуміти, прийняти та опанувати усім та тим, хто приймає керівні рішення, видає інструкції, розпорядження, накази тощо та вказує, в який спосіб можна досягти поставлених цілей [3].

Дії поліції в особливих умовах значною мірою залежать від якості своєчасної підготовки, яка в свою чергу, включає: опрацювання планів; навчання усіх категорій особового складу; матеріально-технічне забезпечення.

На наш погляд, не менш важливим елементом, з поміж вище зазначених складових, є оцінка ризиків та загроз у конкретній ситуації зумовленій надзвичайною подією.

Планування дій поліції сприяє швидкому і організованому розгортанню необхідних сил та засобів, а їх тісна взаємодія дозволяє цілеспрямовано розпочати виконання поставлених завдань. Крім того, допомагає своєчасно

визначити райони можливого виникнення надзвичайних ситуацій чи розповсюдження наслідків негативного впливу, а звідси й визначення пріоритетів у своїх діях. Планування дій поліції в особливих умовах за своїм змістом повинно відповідати вимогам тих чи інших нормативних актів та обстановці, яка складається, а за формою мають бути придатними у користуванні, що передбачає лаконічність, чіткість, ясність, наочність та простоту цих документів [4].

Своєчасно та правильно складені плани дозволяють організувати та всі інші заходи по завчасній підготовці сил та засобів до дій в особливих умовах. Відповідно до планів зорганізується навчання та виховання особового складу поліції, вирішується питання ресурсного забезпечення, підготовки і удосконалення системи управління, перш за все оперативного. Таким чином, належним чином розроблений план – одна з основних умов успіху підготовки і організації дій сил та засобів поліції в особливих умовах.

Розглядають наступні види планів:

Перша група - оперативні плани дій в особливих умовах, що породжені явищами криміногенного характеру.

Друга група - оперативні плани дій в особливих умовах, що породжені явищами некриміногенного характеру: забезпечення публічного порядку та безпеки у разі катастроф; забезпечення публічного порядку та безпеки у разі аварій; забезпечення публічного порядку під час великих пожеж; дії поліції у разі токсичного та радіаційного зараження місцевості; дії поліції під час вибухів /аварій/ на об'єктах промисловості та зв'язку.

Третя група - оперативні плани дій в особливих умовах, що породжені явищами природного та біологічного характеру: забезпечення публічного порядку та безпеки під час епідемії; забезпечення публічного порядку та безпеки під час стихійного лиха; забезпечення публічного порядку та безпеки під час епізоотії.

Четверта група - оперативні плани дій в умовах надзвичайного та воєнного стану.

Структура та зміст оперативних планів залежить від можливого характеру та розмаху надзвичайних ситуацій, обсягу виникаючих при цьому завдань, характеру, масштабу та тривалості дій поліції і взаємодіючих сил і засобів, віддалення місця виникнення надзвичайної ситуації від місць дислокації структурних одиниць поліції і сил, що взаємодіють.

Типові плани багаторазового використання дають можливість економити час при розробці управлінських рішень, виборі оптимальних варіантів та порядку дій, попередніх розрахунків сил і засобів, підготувати особовий склад до діяльності в особливих умовах.

Підготовка типового плану на випадок виникнення особливих умов діяльності у тому числі і в наслідок витоку радіаційних речовин на атомних електростанціях, вимагає певного досвіду, знання особливостей місцевості, аналізу ряду інших чинників [4, с.57].

Усім видам оперативних планів відповідають однакові основні розділи:

1. Основні завдання
2. Райони /місця/ можливих надзвичайних ситуацій /дій поліції/ і окремі рішення, що приймаються стосовно цих ситуацій.
3. Склад і структура спеціального зведеного загону поліції, розрахунок і угруповання сил і засобів.
4. Завдання груп, місця /напрямки/ і порядок дій та взаємодії.
5. Порядок інформування органів управління, підлеглих і сусідніх підрозділів поліції, органів Служби безпеки України, Національної гвардії України, Збройних сил України, інших взаємодіючих сил.
6. Система оповіщення, райони /пункти/ збору сил і засобів поліції.
7. Розрахунок часу на рух сил і засобів до районів можливих дій.
8. Об'єкти, що підлягають прийняттю під охорону, посилення охорони та забезпечення контрольно-пропускного режиму.
9. Заходи щодо посилення охорони громадського порядку та безпеки дорожнього руху.
10. Склад оперативного штабу, організація управління та зв'язку.

11. Заходи морально-психологічної підготовки особового складу.
12. Матеріально-технічне та медичне забезпечення.
13. Дислокація та завдання резерву тощо.

Разом з тим, різним видам планів притаманні особливості структури та змісту, зумовлені обстановкою, специфікою виконання завдань і тактичними способами дії сил і засобів. До планів дій поліції у разі катастроф, крім загальних розділів, включаються: порядок організації розвідки /розшуку об'єкту, який зазнав катастрофи; порядок організації охорони місця падіння знайденого об'єкту; порядок забезпечення евакуації потерпілих; дислокація медичних установ; організація охорони місць зберігання трупів; порядок ведення роз'яснювальної роботи та надання допомоги потерпілим.

План дій поліції, як правило, оформляється у вигляді карти /схеми з короткою пояснювальною запискою, в якій викладаються ті відомості які відобразити на карті неможливо /розрахунок сил та засобів, склад оперативного штабу і таке інше. Важливим є питання узгодженості в діях поліції з керівниками органів місцевого самоврядування, інших правоохоронних органів, а також з керівниками служб, установ, закладів, з'єднань /частин/, сили і засоби яких залучаються до дій відповідно до плану.

Таким чином, можна дійти висновку, що ті виклики які постають перед підрозділами Національної поліції України в умовах сьогодення, вимагають від їх керівників ефективної роботи щодо планування дій в умовах, що ускладнюють оперативну обстановку, несуть підвищену небезпеку як особовому складу поліції так й громадськості в цілому. Чітке визначення завдань та способів їх реалізації в тих чи інших надзвичайних умовах, глибинний аналіз ризиків та загроз дозволяють досягти вирішення оперативне-службових завдань у найкоротші строки, що у свою чергу є одним із ключових факторів забезпечення безпеки населення у зоні надзвичайної події.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 12.09.2023).

2. Ефективне застосування спеціальних сил поліції - деякі теоретичні основи керування поліцейськими та рятувальними операціями. Укладач: голова дослідницької групи Пер Йоганссон. Шведська агенція оборонних досліджень - видано Управлінням МНС U30-606/00.

3. Основи особливої тактики дій (за надзвичайних обставин) / Селлі Джексон, Зоран Місіч, Ральф Прайс. Швеція, 2001.

4. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. В. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. - 580 с. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/2179> (дата звернення 12.09.2023).

Михальчук Євген Ярославович

курсант навчального взводу 203/22 ЛН-(ПД)-Бп за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідорєнка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідорєнка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

ПИТАННЯ ДО ПОРЯДКУ ДІЙ ПАТРУЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У РАЗІ ВИМУШЕНОЇ ЗУПИНКИ КОЛІСНОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ З НЕБЕЗПЕЧНИМ ВАНТАЖЕМ

За фактом вимушеної зупинки колісного транспортного засобу (далі - КТЗ) з небезпечним вантажем патрульний поліцейський зобов'язаний негайно доповісти оперативному черговому органу (підрозділу) Національної поліції України час зупинки, причину, ідентифікаційний код безпеки (ДСТУ 4500-1:2008 [1]) та ідентифікаційний номер небезпечного вантажу (ДСТУ 4500-5:2005

[2]) і діяти за вказівкою чергового, який користується інструкцією з організації діяльності чергової служби в Національній поліції України [3].

Після цього патрульний поліцейський перевіряє правильність позначення місця зупинки згідно з діючими Правилами дорожнього руху України [4], а також вживає заходів до евакуації КТЗ за межі дороги. За фактом вимушеної зупинки КТЗ через пошкодження тари або упаковки з небезпечним вантажем, властивості якого є небезпечними для інших учасників руху, місце зупинки додатково позначається двома дорожніми знаками «В'їзд заборонено», установленими попереду і позаду транспортного засобу на відстані до 300 м від нього, згідно з діючими Правилами дорожнього руху України [4].

За необхідності патрульний поліцейський організовує рух інших засобів в об'їзд місця вимушеної зупинки КТЗ. Про місце такої вимушеної зупинки та її причини необхідно негайно повідомити оперативного чергового органу (підрозділу) Національної поліції України та діяти за його вказівкою [3].

Прибувши до місця ДТП за участю КТЗ з небезпечним вантажем, патрульний поліцейський: за допомогою засобів зв'язку повідомляє оперативного чергового органу (підрозділу) Національної поліції України про час, місце пригоди, її характер, причини та наслідки, можливу зону ураження, наявність або відсутність протікання чи розсипання вантажу, наявність або відсутність загоряння, дані про ідентифікаційний код безпеки [1] та ідентифікаційний номер речовини [2]; контролює правильність позначення дорожніми знаками місця зупинки, організовує можливі шляхи під'їзду рятувального КТЗ та дорожній рух транспорту поза межами зони ураження [4]. У разі неможливості встановлення небезпечних властивостей вантажу перекриває рух на відстані до 300 м від місця пригоди і вживає заходів з недопущення до зони сторонніх осіб [4]; надає можливу допомогу рятувальним службам з надання першої домедичної допомоги потерпілим та в організації їхньої евакуації до медичних закладів [5]; постійно інформує чергового про хід робіт з нормалізації руху; організовує в необхідних випадках рух КТЗ в об'їзд місця пригоди; після усунення наслідків пригоди і ліквідації зони ураження

рятувальними службами ДСНС доповідає командирові підрозділу про можливість подальшого руху та діє відповідно до його вказівки.

За фактом повідомлення про вимушену зупинку КТЗ із небезпечним вантажем оперативний черговий органу (підрозділу) Національної поліції України повинен з'ясувати: місце зупинки (повна адреса за геопозицією); причини зупинки (ДТП, технічна несправність, порушення кріплення вантажу на колісному транспортному засобу, ушкодження упакування без виходу небезпечної речовини, витік (розсипання) небезпечної речовини, займання (вибух) вантажу). Якщо причиною зупинки стала причина інша, ніж займання вантажу – чи існує ймовірність займання або вибуху; вид тари (цистерна, контейнер-цистерна, батарея судин, балони, інші види пакувальних засобів) і кількість речовини, що перевозиться відповідно до положення розділів 8.1.2, 9.1.2 і 9.1.3 ДОПНВ свідоцтво про дозвіл транспортних засобів (ТЗ) до перевезення небезпечних вантажів необхідне для транспортних засобів типів EX/II, EX/III, MEMU, FL і AT [6, 7]; найменування небезпечного вантажу, інші найменування (синоніми), ідентифікаційний номер речовини за списком ООН, ідентифікаційний номер виду безпеки, для вибухових речовин – додатково класифікаційний шифр [1, 2]; якщо відбувся вихід небезпечної речовини – приблизний розмір витіку і чи існує небезпека для інших учасників дорожнього руху вуличне-дорожньої мережи України; кількість постраждалих, первинні розміри осередку ураження. Також оперативний черговий органу Національної поліції України повинен повідомити про інцидент відповідні аварійно-рятувальні служби ДСНС України, а якщо є постраждалі, то й в органи охорони здоров'я [3].

Повідомлення від оперативного чергового повинне включати наступну інформацію: місце і час зупинки (повна адреса за геопозицією); причина зупинки (ДТП, технічна несправність, порушення кріплення вантажу на колісному транспортному засобу, ушкодження упакування без виходу небезпечної речовини, витік (розсипання) небезпечної речовини, займання (вибух) вантажу); найменування речовини, інші найменування (синоніми), ідентифікаційний

номер виду небезпеки й ідентифікаційний номер ООН, для вибухових речовин – додатково класифікаційний шифр [1, 2]; кількість перевезеної небезпечної речовини і вид тари [6, 7]; число постраждалих, розмір осередку ураження, а якщо відбувся витік – приблизна кількість небезпечної речовини, що вийшла.

За фактом порушення кріплення, випадання з КТЗ чи ушкодження упакувань, що містять вибухові, інфекційні (ідентифікаційний номер виду небезпеки 606), сильнодіючі отруйні (26, 263, 265, 268, ідентифікаційні номери виду небезпеки, що містять число 66), радіоактивні (ідентифікаційні номери виду небезпеки, що містять цифру 7) речовини, а також в інших випадках, коли існує небезпека для інших учасників дорожнього руху – оперативний черговий органу Національної поліції України викликає на місце події підрозділи ДСНС для організації та проведення заходів відповідно до чинного законодавства [3].

Головний інспектор-черговий чергової частини Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України, отримавши повідомлення про надзвичайну подію з небезпечним вантажем, інформує про це керівництво центрального органу управління поліції, структурний підрозділ центрального органу управління поліції, на який покладено завдання щодо забезпечення радіаційної, хімічної та ядерної безпеки, зацікавлені органи державної влади [8-10].

До приїзду СОГ, АРС ДСНС України і фахівців органів державної влади, що залучаються в кожному конкретному випадку, та органів виконавчої влади, поліцейські, які прибули першими до місця події, проводять такі першочергові дії: евакуюють людей із зони можливого ураження, уживають заходів для надання невідкладної домедичної допомоги постраждалим, організовують огороження зони можливого ураження, здійснюють інші заходи для забезпечення безпеки громадян та довкілля, передбачені законодавством.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ 4500-1:2008 Вантажі небезпечні. Терміни та визначення понять.
URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=52469 (дата

звернення 11.09.2023).

2. ДСТУ 4500-5:2005 Вантажі небезпечні. Маркування. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=24795 (дата звернення 11.09.2023).

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: наказ МВС України від 23.05.2017р. № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text> (дата звернення 11.09.2023).

4. Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001р. №1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text> (дата звернення 11.09.2023).

5. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: наказ міністерства охорони здоров'я України від 09.03.202 р. 441. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#Text> (дата звернення 11.09.2023).

6. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06.04.2000р. №1644-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-14#Text> (дата звернення 11.09.2023).

7. Про приєднання України до Європейської Угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ): Закон України від 02.03.2000 № 1511-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1511-14#Text> (дата звернення 11.09.2023).

8. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: наказ МВС України від 06.09.2017р. №754. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

9. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі,

областях, м. Києві: наказ МВС України від 22.01.2016р. №39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0216-16#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

10. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів: наказ МВС України від 04.08.2018 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18#Text> (дата звернення 11.09.2023).

Немонова Лола Хуршедівна

курсантка Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Плахотний Артем Павлович

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(науковий керівник)*

МОДЕЛЬ ДІЙ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ У НАДЗВИЧАЙНІЙ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРА

Техногенна катастрофа – катастрофа з тяжкими наслідками для довкілля і людини, викликана частковим або повним виходом з ладу або руйнуванням технічних засобів. Виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру зумовлене фізичним зносом основних виробничих фондів, порушеннями встановлених норм та правил експлуатації небезпечних об'єктів, зниженням вимогливості та персональної відповідальності посадових осіб за ці порушення [1, с. 67].

До об'єктів, які є носіями техногенних катастроф, у першу чергу є хімічнонебезпечні, радіаційнонебезпечні, вибухо- та пожежонебезпечні, а також гідронебезпечні об'єкти [1, с. 68].

На нашу думку, основними завданнями підрозділів поліції при ліквідації НС техногенного характеру є охорона громадського порядку та участь у рятувальних роботах, що має забезпечувати захист населення та території від надзвичайних ситуацій, мінімізувати ризики та небезпеки.

Підрозділи поліції під час запровадження надзвичайного стану, у разі виникнення НС техногенного характеру, залучаються до виконання наступних основних завдань:

- підтримка особливого режиму в'їзду на територію, на якій введено надзвичайний стан, та виїзду з неї;
- охорона об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та функціонування транспорту, та об'єктів, що становлять підвищену небезпеку для життя та здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища;
- участь у ліквідації надзвичайних ситуацій та порятунку життя людей у складі підрозділу при виникненню таких ситуацій.

Згідно з повноваженнями, закріпленими в законодавстві України, поліція, як складова частина правоохоронної системи нашої держави, в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру виконує наступні функції [2, с. 119]:

- охорони громадського порядку в зоні надзвичайних ситуацій;
- протидії злочинам і правопорушенням у зоні надзвичайних ситуацій;
- оточення зони надзвичайних ситуацій, здійснення режимних заходів, забезпечення евакуації населення;
- надання всебічної допомоги постраждалому населенню;
- попередження та ліквідації паніки;
- інформування населення про обстановку, що склалася в зоні надзвичайних ситуацій;
- здійснення контролю за зберіганням і роздачею води, продуктів харчування, предметів першої необхідності, гуманітарної допомоги;
- інвентаризації товарів на об'єктах торгівлі та постачання;
- співпраці у відправленні небезпечних речовин у безпечні місця, контролю за їх захороненням, участі у визначенні пунктів обробки використаної техніки, обладнання й спорядження, а також місць їх збору та захоронення при аваріях на радіаційних об'єктах, ліквідації горіння;

- проведення рятівних і інших невідкладних робіт;
- забезпечення безпеки дорожнього руху в зоні надзвичайних ситуацій;
- забезпечення режимних заходів під час введення надзвичайних адміністративно-правових режимів;
- зони надзвичайної екологічної ситуації та надзвичайного стану.

Крім виконання своїх основних функцій в підрозділах поліції за необхідності можуть створюватися групи гасіння пожеж, проведення невідкладних аварійно-рятувальних робіт, медичного, тилового (матеріально-технічного), технічного забезпечення, взаємодії із засобами масової інформації.

Управління діями підрозділів поліції у таких складних ситуаціях потребує негайного та правильного прийняття рішень від керівників. Силами підрозділів поліції під час ліквідації наслідків НС техногенного характеру для виконання завдань організується система оперативного управління у складі оперативного штабу та функціональних груп. Керівництво оперативним штабом у разі ліквідації наслідків НС техногенного характеру здійснюється у формі організації дій функціональних груп.

У діях оперативного штабу розрізняють чотири етапи роботи [3, с. 63]:

- Перший етап – розподіл функціональних обов'язків між членами штабу, збирання інформації та оцінка ситуації;
- Другий етап – підготовка сил та засобів до дій при НС та вибір тактики дій;
- Третій етап – реалізація тактики дій шляхом оперативного управління силами та засобами в ході ліквідації аварії, матеріально-технічного забезпечення, медичної допомоги, всебічного оперативного зв'язку та взаємодії, здійснення контролю між підрозділами, коригування дій сил для вирішення основних завдань;
- Четвертий етап – згортання сил та повернення району зараження до нормальної життєдіяльності.

Таким чином, організація діяльності підрозділів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру повинна спиратися на чітку інформацію щодо події,

скоординовану діяльність усіх наявних сил та постійну співпрацю між поліцією, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськістю, які беруть активну участь у попередженні надзвичайної ситуації або подоланні її наслідків.

Список використаних джерел:

1. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. с. 67-68.
2. Сергеев А.В. Правові основи діяльності органів внутрішніх справ в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру/ А.В. Сергеев // Право і безпека – 2002. - № 2 – с. 119.
3. Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій / [Давигора Ю.І., Молотай В. А., Коломієць О.В., Демченко Ю. В., Кудлай А. О.]. – К.: Національна академія внутрішніх справ, 2020. – с. 63.

Пекарський Сергій Петрович

*заступник декана факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО РЕАГУВАННЯ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ПОВ'ЯЗАНІ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

Одним з викликів сучасності є загроза незаконного обігу радіоактивних матеріалів [1, ст. 1] (радіонуклідні джерела іонізуючого випромінювання, ядерні матеріали та радіоактивні відходи), що може призвести до іонізуючого випромінювання. Тому зазначаємо, що сучасний стан розвитку правоохоронної системи ставить завдання щодо якісної підготовки поліцейських, зокрема до загроз, пов'язаних з джерелами іонізуючого випромінювання [2], які можуть опинитися поза регулюючим контролем. Не залишаємо поза увагою і дії

злочинців, які визначені Кримінальним кодексом України як кримінальні правопорушення.

Одночасно, в умовах війни особливої уваги заслуговують питання, пов'язані з підготовкою поліцейських з реагування та захисту об'єктів де використовуються джерела іонізуючого випромінювання. Підготовка поліцейських потребує отримання ними комплексу теоретичних знань щодо нормативно-правових норм, форм та методів, що діють у сфері суспільних відносин, які виникають у результаті незаконного обігу радіоактивних матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання та вироблення практичних умінь та навичок управління силами і засобами поліції під час реагування щодо пошуку, виявлення, локалізації, ідентифікації джерел іонізуючого випромінювання, затримання правопорушників та досудового розслідування.

На нашу думку до основних завдань з підготовки поліцейських з означеної тематики відноситься:

- усвідомлення значення ефективного використання теоретичних знань і практичних навичок у сфері протидії незаконному обігу радіоактивних матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання;

- визначення сутності незаконного обігу радіоактивних матеріалів та його видів, компетенції підрозділів поліції з реагування;

- виробка практичних умінь та навичок планування та здійснення заходів з реагування поліції на іонізуюче випромінювання;

- отримання знань про:

- а) цілі, завдання, функції та принципи реагування поліції на правопорушення, які пов'язані з джерелами іонізуючого випромінювання;

- б) поняття та види джерел іонізуючого випромінювання та загрози, що з ними пов'язані;

- в) поняття та особливості фізичного захисту джерел іонізуючого випромінювання та маркування об'єктів та джерел радіологічної небезпеки;

- г) основи радіаційного захисту - особистий/індивідуальний захист та захист цивільного населення, працівників правоохоронних органів;

- виробка умінь та навичок реагування в ситуаціях:

а) нападу на об'єкт де використовуються джерела іонізуючого випромінювання;

б) порушенні правил перевезення автомобільним транспортним засобом радіоактивних матеріалів;

в) реагування в ситуації виявлення джерел іонізуючого випромінювання поза регулюючим контролем.

- відпрацювання отриманих умінь та навичок з реагування під час практичних вправ за типовими сценаріями виявлення джерел іонізуючого випромінювання:

а) з виробкою алгоритмів реагування (командно-штабні навчання, поліцейські квести) щодо пошуку, виявлення, блокування правопорушників, оцінювання дій правопорушників, локалізації їхніх протиправних дій, ідентифікації джерел іонізуючого випромінювання, затримання правопорушників. Для цього потребує деталізації питання взаємодії з Службою безпеки України, Державною службою з надзвичайних ситуацій, органами державної влади та місцевого самоврядування;

б) з визначенням сил та засобів, що залучаються до реагування, способів ведення силових дій;

в) з визначенням складу та призначенням груп оперативного реагування, тактики дій особового складу органів поліції в пошуковій групі та групах переслідування злочинців;

г) з блокування місць можливого знаходження чи появи злочинців, оперативного пошуку і затримання озброєних та інших злочинців, які становлять підвищену суспільну небезпеку з метою затримання або знешкодження озброєних злочинців;

д) при отриманні інформації про вчинення (загрозу вчинення) діяння з ознаками терористичного акту (спільно з СБУ) виробка навичок проведення заходів з профілактики травмувань, загибелі працівників поліції під час виконання службових обов'язків з реагування на правопорушення, затримання

злочинця (групи осіб), який чинить збройний опір, погрожує застосувати вогнепальну зброю, вибухівку, джерела іонізуючого випромінювання через:

а) усвідомлення поняття особистої безпеки, вимог нормативно-правових актів щодо забезпечення особистої безпеки поліцейських;

б) правові підстави застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та засобів фізичного впливу під час реагування у порядку, визначеному законодавством України;

в) особливості особистої безпеки працівників поліції під час дій в складі груп бойового розрахунку при проведенні спеціальних операцій.

Окрім того, на нашу думку практична значимість якісної підготовки поліцейських з досліджуємої тематики спрямована на визначення ефективності використання сил і засобів органів / підрозділів Національної поліції України, правильності та обґрунтованості їх розташування та забезпечення відомчої та міжвідомчої взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 року № 39/95-ВР (редакція від 31.03.2023). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text>.

2. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання: Закон України від 14 січня 1998 року № 15/98-ВР Р (редакція від 16.10.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/9-вр#Text>.

3. Кириченко О.В. Законодавче регулювання протидії злочинам, пов'язаним з небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами в Україні. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 13.03.2020). С. 277-280.

4. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: затв.

наказом МВС України від 6 вересня 2017 № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#top>.

5. Порядок взаємодії органів виконавчої влади та юридичних осіб, які провадять діяльність у сфері використання ядерної енергії, в разі виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2003 р. № 813 (редакція від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/813-2003-n#Text>.

Полончук Василь Анатолійович

ад'юнкт відділення докторантури і ад'юнктури науково-організаційного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Мазур Валентин Юрійович

доктор військових наук, професор, заступник начальника кафедри воєнного мистецтва факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (науковий керівник)

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ. ПРОБЛЕМНИЙ АСПЕКТ

В епоху глобалізації суспільства і гібридної війни, виникає важливе питання оптимізації забезпечення громадської безпеки під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Одним з ключових аспектів, є необхідність глибокого аналізу, організації діяльності військових та правоохоронних структур, що відповідають за безпеку складову під час надзвичайних ситуацій. Особливістю цієї проблеми є те, що одна надзвичайна ситуація може викликати іншу та спричинити небезпечні наслідки, що можуть почати ланцюгову реакцію подій негативного характеру.

Фундаментальним поняттям воєнної та громадської безпеки під час надзвичайних ситуацій техногенного характеру є збереження життя та здоров'я як персоналу, так і населення на території, де сталася надзвичайна ситуація.

Під час відкритої збройної агресії *росії* проти України було зафіксовано численні випадки руйнування критичних об'єктів інфраструктури та промислових об'єктів, що призводить до викидів небезпечних речовин у навколишнє середовище і спричиняє виникнення надзвичайних ситуацій. *російські* окупаційні війська завдали значних пошкоджень критичній інфраструктурі на всій території України. [1].

Оптимізація процесу забезпечення воєнної та громадської безпеки під час виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру вимагає комплексного підходу та врахування багатьох аспектів, зокрема:

Аналіз і прогнозування ризиків. Ретельне дослідження можливих техногенних загроз та ризиків, які можуть виникнути на ділянці відповідальності. Важливо провести аналіз потенційних сценаріїв та їхній вплив на безпекову складову.

Планування і підготовка. Розробка планів реагування на надзвичайні ситуації та підготовку персоналу до їх виконання. Це повинні бути як оперативні плани, так і плани відновлення після надзвичайної ситуації.

Комунікація та координація. Встановлення ефективної системи комунікації та координації між військовими, правоохоронними органами, медичними службами, рятувальними службами та іншими відповідними структурами. Розробка чітких процедур обміну інформацією

Використання сучасних технологій. Використання сучасних технологій, такі як дрони, супутниковий зв'язок, штучний інтелект, для оптимізації прийняття рішень.

Оцінка та постійне вдосконалення: Після виникнення надзвичайної ситуації необхідно здійснити аналіз її результатів і виявлених недоліків, та внести відповідні корективи [2].

Це лише загальні кроки, оптимізація забезпечення безпеки під час надзвичайних ситуацій техногенного характеру вимагає багато ресурсів і постійного вдосконалення, але вона є критично важливою для збереження життів і майна людей та забезпечення стабільності та безпеки суспільства

Подальше дослідження оптимізації та вдосконалення механізмів організації воєнної та громадської безпеки повинно враховувати вимоги сучасності, стандарти НАТО та бути адаптивним для вирішення завдань взаємодії та єдності методик і підходів до забезпечення воєнної та громадської безпеки в місцях виникнення надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України №392/2020 Про рішення ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «про стратегію національної безпеки України». – URL <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
2. Безпека у надзвичайних ситуаціях. – URL: http://stud.com.ua/28396/bzhd/bezpeka_nadzvichaynih_situatsiyah7. Модель.

Сахарова Олена Борисівна

*начальник третього відділу науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності,
Державний науково-дослідний інститут МВС України,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ, ЯКІ ОБУМОВЛЮЮТЬ СПЕЦІАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЗА УМОВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ У РОБОТІ АТОМНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ

З метою забезпечення ефективності діяльності підрозділів Національної поліції України в особливих умовах та при введенні режиму надзвичайного стану техногенного характеру у разі радіаційної загрози або аварій, що виникли у процесі функціонування атомних електростанцій під час загострення військових дій у ході протидії збройній агресії РФ проти України, важливо систематизувати та класифікувати основні міжнародні стандарти та керівництва безпеки у сфері атомної енергетики та експлуатаційної безпеки функціонування АЕС, розроблені міжнародними організаціями, що впливають на вирішення завдань ядерної безпеки на глобальному та національному рівнях у сучасних умовах.

Зокрема, у світі широке розповсюдження отримали міжнародні стандарти, основоположні принципи, вимоги, керівництва безпеки, розроблені у Міжнародному агентстві з атомної енергії (далі – МАГАТЕ, англ. International Atomic Energy Agency, IAEA) МАГАТЕ та присвячені безпеці об'єктів ядерної енергетики на основі кращого досвіду ядерних держав світу. МАГАТЕ є частиною Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) та працює над просуванням безпечного, надійного та мирного використання ядерних технологій. Зокрема, МАГАТЕ вносить найбільш вагомий внесок у розробку норм та стандартів ядерної безпеки.

У цілому, міжнародний режим фізичної ядерної безпеки атомних електростанцій встановлений Конвенцією про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, Міжнародною конвенцією про боротьбу з актами ядерного тероризму та резолюцією 1540 Ради Безпеки ООН від 2004 р. Без уваги не можна залишити й розгляд Конвенцій, прийнятих під егідою МАГАТЕ для безпечного та надійного використання ядерної енергії: Конвенцію про ядерну безпеку 1994 р., Конвенцію про оперативне повідомлення про ядерну аварію, яка набула чинності 27 жовтня 1986 р., та Конвенцію про допомогу у випадку ядерної аварії або аварійної радіаційної ситуації, що, у свою чергу, набула чинності 26 лютого 1987 р.

Поряд з цим, сфера регламентування та регулювання МАГАТЕ в галузі ядерної безпеки охоплює питання інженерно-технічної, експлуатаційної, радіаційної безпеки функціонування ядерних об'єктів, безпечного перевезення радіоактивних матеріалів та безпечного поводження з радіоактивними відходами, а також питання культури ядерної безпеки в організаціях. Для цього МАГАТЕ розробляє стандарти, керівництва та рекомендаційну нормативну документацію у галузі ядерної та радіаційної безпеки. Ці норми передусім стосуються урядових структур, які забезпечують експлуатацію та нагляд за безпекою АЕС, у тому числі правоохоронних органів, зокрема підрозділів поліції, оскільки МАГАТЕ насамперед фокусується на питаннях фізичного захисту ядерних об'єктів, матеріалів та радіоактивних відходів. З цією метою МАГАТЕ публікує різні

керівні документи з тих чи інших питань ядерної безпеки, об'єднані у серію видань МАГАТЕ з фізичної ядерної безпеки (Nuclear Security Series, NSS). У межах цієї серії МАГАТЕ було випущено керівництва з формування культури ядерної безпеки, боротьби з внутрішніми порушниками та безлічі інших питань, актуальних для атомної енергетики.

Ієрархія стандартів ядерної безпеки МАГАТЕ має такий вигляд: головні та найбільш загальні – «Фундаментальні принципи безпеки», нижче – «Загальні принципи безпеки», що включають декілька частин, що стосуються регуляторного законодавства у сфері ядерної енергетики, аварійного реагування, управління ядерною безпекою, стандарти радіаційного захисту, поводження з радіоактивними відходами, виведення з експлуатації ядерних установок [1], наприклад, міжнародний стандарт безпеки МАГАТЕ «Радіаційний захист та безпека радіаційних джерел» (2014). Завершують серію універсальних стандартів ядерної безпеки МАГАТЕ «Особливі вимоги щодо безпеки» для таких сфер діяльності ядерних об'єктів, як: проєктування та будівництво атомних електростанцій, обслуговування АЕС, дослідницьких реакторів, поводження з радіоактивним матеріалом тощо. [1]. Перераховані норми та керівництва МАГАТЕ у сфері ядерної безпеки вважаються базовими стандартами з безпеки об'єктів ядерної енергетики, які слід враховувати у поточній діяльності урядовим органам будь-якої країни, яка розвиває ядерну енергетику, у тому числі підрозділам Національної поліції України.

Зі збільшенням кількості ядерних та радіоактивних матеріалів, що використовуються у всьому світі, значне занепокоєння викликає можливість їх зловмисного використання. В оновленому практичному керівництві 2022 р. «National Nuclear Security Threat Assessment, Design Basis Threats and Representative Threat Statements» («Оцінка загроз фізичної ядерної безпеки на національному рівні, критерії проєктної загрози та репрезентативні методи обліку загроз» [2]) МАГАТЕ ділиться з національними офіційними державними органами передовим досвідом у сфері забезпечення фізичної ядерної безпеки [3].

Це керівництво є частиною Серії видань МАГАТЕ з фізичної ядерної

безпеки та містить рекомендації про те, як країни можуть забезпечити фізичну безпеку на своїх ядерних установках та радіоактивних об'єктах завдяки здійсненій оцінці загроз фізичної безпеки з метою запобігання ризикам, які виникають через протиправні дії терористів, злочинців та екстремістів [3]. Зараз подібна ситуація склалася на Запорізькій атомній електростанції (далі – ЗАЕС) в Україні, яку захопили російські агресори та яку вони регулярно обстрілюють, створюючи загрозу ядерної катастрофи, оскільки обстріли відбуваються безпосередньо поблизу реакторів та сховища з відпрацьованим ядерним паливом ЗАЕС.

Зазначене оновлене керівництво МАГАТЕ з фізичної ядерної безпеки містить конкретну методологію визначення загроз фізичній та комп'ютерній безпеці, яка застосовується як до ядерних, так і до інших радіоактивних матеріалів, адже заходи фізичної ядерної безпеки, які вживаються країнами, завжди повинні відповідати загрозі, існуючій для ядерних установок та інших радіоактивних об'єктів. Вважаємо доречним ознайомитися з цим практичним керівництвом, розробленим МАГАТЕ, відповідним підрозділам Національної поліції України з метою здійснення ними спеціальної діяльності в особливих умовах та при введенні режиму надзвичайного стану техногенного характеру у разі радіаційної загрози або аварій, що виникли у процесі функціонування атомних електростанцій під час загострення військових дій у ході протидії ЗСУ збройній агресії рф.

Зокрема, запропоноване МАГАТЕ у згаданому керівництві використання так званих критеріїв проектних загроз (КПЗ) є важливим, оскільки воно дозволяє отримати докладну характеристику загрози та порушника для ядерної установки цивільного призначення, беручи до уваги місцевий контекст та особливості такої установки чи діяльності. Крім того, КПЗ можуть використовуватися операторами ядерних установок та видів діяльності, пов'язаних з високим ризиком в атомній енергетиці, для опрацювання сценаріїв зловмисного проникнення та демонстрації ефективності застосовуваних систем фізичної безпеки ядерних об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Ядерне законодавство України: гармонізація з міжнародними стандартами. URL: <https://www.ATOM.org/2021/03/01/yaderne-zakonodavstvo-ukrayini-garmonizatsiya-z-mizhnarodnimi-standartami.html>.
2. National Nuclear Security Threat Assessment, Design Basis Threats and Representative Threat Statements: International Atomic Energy Agency: Implementing Guide: IAEA Nuclear Security Series No. 10-G (Rev. 1). Vienna, 2021. URL: https://www-pub.iaea.org/MTCD/Publications/PDF/P1926_web.pdf.
3. IAEA Publication Guides Nations on Assessing Nuclear Security Threats: IAEA Office of Public Information and Communication. 2022. URL: <https://www.iaea.org/newscenter/news/iaea-publication-guides-nations-on-assessing-nuclear-security-threats>.

Фуштей Денис Васильович

курсант навчального взводу 203/22 ЛН-(ПД)-Бп за напрямом підготовки 262 «Правоохоронна діяльність» факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Болоташвілі Зураб Ушангович

завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів поліції Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент (науковий керівник)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ СИТУАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ ГУНП ПІД ЧАС ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Для забезпечення координації та управління силами і засобами поліції в разі ускладнення оперативної обстановки або виникнення надзвичайних ситуацій задіється Ситуаційний центр Національної поліції України (далі – СЦ НПУ), як одна із форм взаємодії підрозділів апарату Національної поліції

України. Повноваження та завдання СЦ НПУ визначені у відповідному нормативному документі «Типове положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві [1]. Роботу СЦ поліції забезпечує Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі – ДОАЗОР), працівники якого в цілодобовому режимі здійснюють моніторинг оперативної обстановки, збирання, накопичення, обробку й аналіз інформації, необхідної для підготовки та прийняття управлінських рішень у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії терористичній діяльності, забезпечують введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів у Національній поліції України (згідно інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України [2]).

У зв'язку з оперативною обстановкою на території держави, обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів сил і засобів поліції, необхідних для їх ліквідації, а також залежно від наявної інформації про загрозу вчинення або вчинення терористичного акту, введення в державі ступенів готовності встановлюються такі рівні загроз [3]:

1-й рівень – поточний (плановий), а саме: за умов контрольованої оперативної обстановки на території держави; за наявності інформації про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації на місцевому чи об'єктовому рівні; за наявності факторів (умов), що призводять до вчинення терористичного акту (сірий рівень терористичної загрози (можлива за-гроза)), або інформації, що потребує підтвердження, про підготовку до вчинення терористичного акту (синій рівень терористичної загрози (потенційна загроза)); у разі введення в державі ступеня готовності ПІДВИЩЕНА ГОТОВНІСТЬ;

2-й рівень – надзвичайний (позаплановий), а саме: за умов ускладнення (дестабілізації) оперативної обстановки на території держави; за наявності інформації про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації на регіональному чи державному рівні; за наявності достовірної інформації про підготовку до вчинення терористичного акту (жовтий рівень терористичної загрози (імовірна загроза)), або в разі вчинення терористичного акту (червоний рівень терористичної загрози (реальна загроза)); у разі введення в державі ступеня готовності ВОЄННА ЗАГРОЗА або ПОВНА ГОТОВНІСТЬ.

СЦ НПУ виконує завдання в поточному (за планом) та надзвичайному (поза планом) режимах згідно діючій нормативно-правовій базі України, а саме Конституція України [4], Закон України (ЗУ) «Кодекс цивільного захисту України» [5], ЗУ «Про національну безпеку України» [6], ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» [7], ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» [8], ЗУ «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [9], ЗУ «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [10], ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [11], ЗУ «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [12]. Поточний (за планом) режим призначений для моніторингу оперативної обстановки, збирання, узагальнення та аналізу інформації, розгляду проблемних питань та забезпечення повсякденної діяльності керівництва Національної поліції України, органів та підрозділів поліції, а також державних органів сектору безпеки і оборони України. Зазначений режим забезпечується працівниками відділу ситуаційного аналізу ДООЗОР без залучення працівників інших підрозділів апарату Національної поліції України.

Надзвичайний (поза планом) режим – це термінове прийняття рішень та вирішення питань у разі ускладнення (дестабілізації) оперативної обстановки, виникнення надзвичайних ситуацій на регіональному чи державному рівні, учинення терористичного акту, виникнення масових заворушень тощо. Надзвичайний режим діяльності СЦ поліції вводиться наказом Національної поліції України. У разі введення надзвичайного режиму до складу СЦ поліції в

установленому порядку залучаються працівники інших підрозділів апарату Національної поліції України або фахівці інших центральних органів виконавчої влади та їх регіональних підрозділів.

Перелік працівників, яких необхідно залучити до складу СЦ поліції за напрямами діяльності, визначається з огляду на специфіку надзвичайної ситуації чи іншої події, передбаченої пунктом 5 цього розділу. Працівники структурних підрозділів апарату Національної поліції України, які залучаються до СЦ поліції в позаплановому режимі, поступають в оперативне підпорядкування керівництва ДОАЗОР для виконання функцій, пов'язаних із діяльністю СЦ поліції. Координацію їх діяльності здійснює працівник відділу ситуаційного аналізу, визначений керівництвом ДОАЗОР.

Організаційна структура СЦ поліції визначається керівництвом Національної поліції України та забезпечує виконання покладених завдань за різних умов та режимів його діяльності.

Основні завдання СЦ поліції – це організація і підтримання взаємодії та встановлення прямого відеоконференцзв'язку, зокрема закритого, між Головним ситуаційним центром України, СЦ територіальних органів поліції з питань впливу на стан оперативної обстановки, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії терористичній діяльності під час опрацювання аналітичних проектів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві: наказ МВС України від 22.01.2016р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0216-16#Text> (дата звернення 11.09.2023).

2. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ МВС України від 27.04.2020р. № 357. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення 11.09.2023).

3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. Дата оновлення: 31.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

5. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

6. Про національну безпеку України: Закон від 21.06.2018 № 2469-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

7. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. Дата оновлення: 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

8. Про об'єкти підвищеної небезпеки. Закон України від 18.01.2001 № 2245-III. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

9. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку. Закон України від 08.02.1995 №39/95-ВР. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

10. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24.02.1994 №4004-XII. Дата оновлення: 07.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

11. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Закон України від 27.02.1991 №791а-XII. Дата оновлення: 16.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791а-12#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

12. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Дата

оновлення: 02.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> дата звернення: 11.09.2023).

Atroshenko T.

Donetsk State University of Internal Affairs
Scientific Supervisor – Sergiy Pekarskiy
Language Advisor – Yelena Vasyutinska

SYSTEM OF LEGAL SECURITY OF POLICE ACTIVITIES IN RESPONSE TO OFFENSES RELATED TO RADIOACTIVE MATERIALS

The response of units of the National Police of Ukraine to offenses related to radioactive materials and sources of ionizing radiation is regulated by the system of legislative and regulatory acts. In addition, Ukraine has ratified a number of international legal acts that determine the powers of the signatories in this area of public relations.

Among the international legal acts, the following should be noted:

- the Convention on Nuclear Safety;
- Convention on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Installations;
- Additional Protocol to the Agreement between Ukraine and the International Atomic Energy Agency on the Application of Safeguards in Connection with the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons.

Among the codified legal acts, the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine should be noted, individual articles of which regulate grounds for prosecution for offenses related to radioactive materials and sources of ionizing radiation. At the same time, the Civil Protection Code of Ukraine regulates relations related to the protection of the population, territories, natural environment and property from emergency situations, response to them, functioning of the unified state system of civil protection, and defines the powers of state authorities, local self-government bodies, rights and duties of citizens of Ukraine, foreigners and stateless

persons, enterprises, institutions and organizations, etc.

In turn, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted a number of legislative acts that regulate public relations in the specified sphere, in particular:

- About the use of nuclear energy and radiation safety;
- About permitting activities in the field of nuclear energy use;
- About human protection from the effects of ionizing radiation;
- On radioactive waste management;
- About physical protection of nuclear installations, nuclear materials, radioactive waste, other sources of ionizing radiation.

Among the normative legal acts, it is necessary to note:

- The procedure for the interaction of executive authorities and legal entities engaged in activities in the field of nuclear energy use in case of detection of radioactive materials in illegal circulation, which was approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 2, 2003 No. 813;

- The procedure for the functioning of the state system of physical protection, which was approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 21, 2011 No. 1337;

- Basic sanitary rules for ensuring radiation safety of Ukraine, approved by order of the Ministry of Health of Ukraine dated 02.02.2005 No. 54;

- Instructions on the procedure for the actions of police bodies (subdivisions) in case of detection of radioactive, chemical and nuclear materials or receiving information about violations of the rules or illegal handling of them, which was approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 09/06/2017 No. 754;

- Rules for safe transportation of radioactive materials (PBPRM-2020), approved by the order of the State Nuclear Regulatory Inspection of Ukraine dated October 27, 2020 No. 436.

Among the legal acts, it is necessary to specify the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 04/27/2020 No. 357, which approved the Instruction on the organization of response to statements and reports of criminal, administrative

offenses or events and operational information in the bodies (subdivisions) of the National Police of Ukraine. Separate provisions of this Instruction regulate the powers of the National Police units to respond to offenses related to radioactive materials and sources of ionizing radiation. Therefore, in accordance with the subject of the discourse at the scientific and practical event, we indicated international legal acts, legislative and regulatory acts of Ukraine, which regulate social relations and determine the powers of the National Police units when responding to offenses in the field of circulation of radioactive materials and sources of ionizing radiation.

REFERENCES:

1. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання: Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2064-III (редакція від 16.10.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X (редакція від 20.08.2023). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Berehoviy Nazariy,
cadet of Donetsk State University Internal Affairs
Scientific supervisor – Serhii Pekarskyi
Language adviser – Oksana Bananaieva

OFFENSES IN THE FIELD OF PHYSICAL PROTECTION

The legislation of Ukraine defines physical protection as activities in the field of nuclear energy use aimed at ensuring the security of nuclear installations, nuclear materials, radioactive wastes, other sources of ionizing radiation and strengthening the non-proliferation regime of nuclear weapons [1]. According to the Law of Ukraine "On physical protection of nuclear facilities, nuclear materials, radioactive wastes, other sources of ionizing radiation" dated October 19, 2000 No. 2064-III (revision dated

October 16, 2022) [1] violations of the legislation in the field of physical protection are:

- violation of norms, rules, standards and instructions on physical protection;
- violation of requirements for providing physical protection;
- carrying out activities related to physical protection without the relevant permits (licenses);
- non-fulfillment of the relevant permits (licenses) conditions in matters of physical protection;
- failure to comply with the prescriptions of state administration and state regulatory bodies in the field of nuclear energy use and radiation safety regarding physical protection;
- granting of permits (licenses) and prescriptions for physical protection by state administration officials and state regulation in the field of nuclear energy use and radiation safety in violation of the established procedure;
- admission to special work at the nuclear installation and with nuclear materials of persons who have not passed a special inspection;
- illegal acquisition, possession, use, transfer, modification or dispersal of nuclear materials, radioactive wastes, other sources of ionizing radiation;
- theft of nuclear materials, radioactive wastes, sources of ionizing radiation or their seizure, as well as an attempt to commit such actions;
- illegal entry into a nuclear installation, a facility intended for handling radioactive wastes, a vehicle intended for transportation of nuclear materials, radioactive wastes, other sources of ionizing radiation;
- committing or attempting to commit sabotage.

The list of violations given by us is conventionally divided into disciplinary, administrative and criminal ones. The details of these violations are laid down in the provisions of the Code of Ukraine on Administrative Offenses (CoUoAO) and the Criminal Code of Ukraine (CC of Ukraine). As an example, Article 46-1 of the Code of Administrative Offenses of the Ukraine recognizes penetration into this zone without the permission of the relevant authorities or arbitrary settlement in it, or the

destruction, damage or transfer of signs of radiation pollution or the fence of the specified zone as a violation of the radiation safety regime requirements in areas exposed to radioactive contamination [2]. Therefore, offenses in the field of physical protection are defined on the basis of the requirements of the Law of Ukraine "On Physical Protection of Nuclear Installations, Nuclear Materials, Radioactive Wastes, and Other Sources of Ionizing Radiation" dated October 19, 2000 No. 2064-III (edition dated October 16, 2022).

REFERENCES:

1. Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання: Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2064-III (редакція від 16.10.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2064-14#Text>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X (редакція від 20.08.2023). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Bondarenko A.

Donetsk State University of internal Affairs
Scientific supervisor – Serhiy Pekarsky
Language advisor – Iryna Snisarenko

PHYSICAL PROTECTION OF AN OBJECT WITH A SOURCE OF IONIZING RADIATION

In accordance with the current legislation of Ukraine, the physical protection of nuclear materials, nuclear installations, radioactive waste, other sources of ionizing radiation is aimed at protecting the interests of national security, preventing and stopping diversions, theft or any other illegal seizure of nuclear material, radioactive waste, other sources of ionizing radiation, also strengthening the non-proliferation regime of nuclear weapons. This allows us to specify the definition according to which

physical protection directly involves the development and implementation of a system of protection of the object where there is a source of ionizing radiation.

The system of physical protection of sources of ionizing radiation is a set of organizational, legal and engineering-technical measures carried out to create conditions aimed at minimizing the possibility of sabotage, theft or any other illegal extraction of ionizing radiation sources [1, p. 1].

The purpose of defense of various ionizing radiation sources is to prevent their capture (destruction) and to repel the attack of overwhelming enemy forces. It is organized and conducted within the system of territorial defense. The defense must be stable, active, able to repel an enemy attack from any direction. We note, for example, that the defense of various sources of ionizing radiation from outside attack and their liberation from attackers, according to the legislation, is carried out by the National Guard of Ukraine and the outside forces (relevant law enforcement agencies, special purpose units, other military formations formed in accordance with the laws of Ukraine).

Law enforcement agencies, including units of the National Police, in the field of physical protection participate in [1, p. 23]:

- assessing the threat of sabotage, theft or any other illegal removal of sources of ionizing radiation and in determining the project threat;
- participate in determining the level of physical protection of ionizing radiation sources, as well as in the development, creation and implementation of appropriate physical protection systems;
- inform the national nuclear and radiation safety regulator of the need to adjust the established level of physical protection;
- take measures according to competence and current legislation in case of detection of violations of the established physical protection level;
- provide professional training for officers and officials of units performing physical protection functions;
- within the limits of their competence, they carry out operative and investigative activities regarding the detection and prevention, termination and disclosure of relevant

offenses in the field of physical protection and regarding the return of missing nuclear materials, radioactive waste, other sources of ionizing radiation;

- take part in carrying out special checks of citizens in connection with their admission to special work.

So, in accordance with the subject of research, we have defined the essence of physical protection of an object with a source of ionizing radiation.

References:

1. On the physical protection of nuclear installations, nuclear materials, radioactive waste and other sources of ionising radiation: Law of Ukraine from October, 19. 2000. № 2064-III (edition from 16.10.2022). Bulletin of the Supreme Rada of Ukraine. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/206414?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD#w1_9.

Kozachok V.

Donetsk State University of Internal Affairs
Scientific Supervisor – Sergiy Pekarskiy
Language Advisor – Olha KOZII

POLICE RESPONSE TO VIOLATIONS OF THE RULES OF TRANSPORTATION OF RADIOACTIVE MATERIALS BY MOTOR VEHICLE

In order to improve the regulatory acts of compliance with nuclear and radiation safety during the transportation of radioactive materials, by order of the State Nuclear Regulatory Inspection of Ukraine dated October 27, 2020 No. 436, the Rules for the Safe Transportation of Radioactive Materials (PBPRM-2020) were approved. The purpose of these Rules is to establish uniform requirements, compliance with which is mandatory to ensure the safety and protection of people, property and the environment from the harmful effects of ionizing radiation during the transportation of radioactive materials.

In our opinion, the differentiated approach applied in the Rules, which takes into account the following transportation conditions, is the following:

- normal conditions of transportation (without any incidents);
- normal conditions of transportation (minor events);
- emergency conditions of transportation.

We note that during the transportation of radioactive materials, it is necessary to take reliable measures to ensure the preservation of these materials to prevent their illegal removal or damage and to prevent undue weakening of control over the material. In addition, when transporting radioactive materials that have an additional danger, as well as radioactive materials that are transported together with other dangerous goods, the corresponding rules for the transportation of dangerous goods are additionally applied.

The Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated September 6, 2017 No. 754 approved the "Instructions on the procedure for the actions of police bodies (units) in case of discovery of radioactive, chemical and nuclear materials or receiving information about violations of the rules or illegal handling of them" , which defines the procedure for the actions of police officers of police bodies (subdivisions) in case of detection of suspicious objects that may cause harm to human life or health, pollute the environment, or receiving information about violation of rules or illegal handling of dangerous radioactive, chemical and nuclear materials.

Thus, in the case of receiving a notification about a violation of the rules for the transportation of radioactive materials or illegal handling of them, or upon direct detection of a suspect object, the police are obliged to immediately take measures to ensure individual and public safety, prevent further contact of people and animals with them, and in must inform the operative on duty of the police department (subdivision) about this fact. The police officers who arrived first at the scene of the incident carry out the first priority actions:

1) evacuate people from the zone of possible damage to a minimum safe distance (approximately 100-400 m) in the direction opposite to the direction of the wind, taking into account the geographical location of the incident site, climatic

conditions, the nature of the terrain and/or features of the water space, the presence of buildings and/or buildings, closed space, potential damage objects, etc.;

2) take measures to provide emergency, in particular, pre-medical assistance to persons injured as a result of exposure to hazardous materials and call medical workers to the scene to provide medical assistance, as well as, if possible, inform the family members of the victims;

3) organize fencing of the zone of possible damage and install warning signs, including for vehicles, as well as ensure road traffic safety;

4) ensure public safety and order around the zone of possible damage, preventing people and animals from coming into contact with the place where the suspected object was discovered;

5) carry out other measures to ensure the safety of citizens and the environment, provided for by the legislation of Ukraine.

The investigative team must be equipped with special clothing and personal protective equipment, including: skin, respiratory and vision protection (gown, coveralls, respirator (gas mask) or disposable gauze mask, rubber gloves, open and closed glasses, etc.), special devices for the detection and preliminary identification of radioactive materials, individual dosimeters, radiometric and dosimetric devices, express tests for the determination of dangerous substances, certified accordingly. In addition, in cases defined by legislation, specialists of the State Emergency Service and the Security Service of Ukraine are involved in the inspection of the scene.

References:

1. Rules for the safe transportation of radioactive materials (PBPRM-2020): approved by the order of the State Nuclear Regulatory Inspection of Ukraine dated October 27, 2020 No. 436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1313-20#Text>.

2. Rules for the road transportation of dangerous goods: approved by the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 04.08.2018 No. 656 "On the approval of certain legal acts on the road transportation of dangerous goods". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18#n18>.

3. Instructions on the procedure for the actions of police bodies (units) in case of detection of radioactive, chemical and nuclear materials or receiving information about violation of rules or illegal handling of them: approved by order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated 06.09.2017 No. 754.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#top>.

Kulyk Bohdan

cadet of Donetsk State University of Internal Affairs
Scientific supervisor – Serhii Pekarskyi
Language adviser – Olena Mamonova

**CRIMINAL OFFENSES RELATED TO SOURCES OF IONIZING
RADIATION**

According to the current legal norms, every person who lives or temporarily stays on the territory of Ukraine has the right to protection against the effects of ionizing radiation. This right is ensured by the implementation of a set of measures to prevent the impact of ionizing radiation on the human body above the established dose limits of exposure, compensation for exceeding the established dose limits of exposure and compensation for damage caused as a result of exposure of ionizing radiation [1].

Among the scientific developments, we note the position of a modern scientist, doctor of legal sciences O. V. Kirichenko, who singled out 4 groups of criminal offenses related to dangerous chemical, biological, radioactive and nuclear materials [2]. Thus, the first group of criminal offenses consists of crimes specifically related to the illegal circulation of these substances, for which criminal liability is provided for: Art. 201, 262, 265, 265-1, 266 of the Criminal Code of Ukraine. The second group consists of criminal offenses that are related to illegal actions aimed at disrupting the activities of objects where these dangerous materials are stored, criminal liability for which is provided for: Art. 113, 261 of the Criminal Code of Ukraine and crimes that may pose a cyber-threat to physical protection systems of critical infrastructure facilities. The third group consists of criminal offenses related to the violation of the

rules of handling these dangerous materials, for which criminal liability is provided for: Art. 267, 267-1, 274 and 414 of the Criminal Code of Ukraine. The fourth group of criminal offenses consists of crimes where dangerous substances can be used as means of committing such socially dangerous acts as: intentional homicide (Art. 115); terrorist act (Art. 258); use of weapons of mass destruction (Art. 439); development, production, acquisition, storage, sale, transportation of weapons of mass destruction (Art. 440); other crimes [2].

According to the current norms of legislative and normative legal acts, the National Police of Ukraine means and units are involved in responding to reports of the offences commission (including those related to sources of ionizing radiation) and complications of the operative situation at security facilities, that ensure public safety and order in the service area. The Ministry of Internal Affairs of Ukraine Order dated September 6, 2017 No. 754 approved the "Instructions on the procedure for the police bodies actions in case of detecting radioactive, chemical and nuclear materials or receiving information about violations of the rules or illegal handling of them", which defines the procedure for the police actions in case of detection of suspicious objects that may harm human life or health, pollute the environment, or receive information about rules violation or illegal handling of dangerous radioactive, chemical and nuclear materials [3].

Among the structural subdivisions of the National Police of Ukraine, which function as part of the criminal police, the Department of Ensuring Activities Related to Hazardous Materials directly participates in the implementation of state policy on handling hazardous materials (radioactive, chemical, biological, and nuclear materials), which due to their harmful properties endanger the life and health of people, the interests of society and the state.

References:

1. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання: Закон України від 14 січня 1998 року № 15/98-ВР Р (редакція від 16.10.2022). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/9-вр#Text>.

2. Кириченко О.В. Законодавче регулювання протидії злочинам, пов'язаним з небезпечними хімічними, біологічними, радіоактивними та ядерними матеріалами в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 13.03.2020). С. 277-280.

3. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: затв. наказом МВС України від 6 вересня 2017 № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#top>.

Snizhko S.

Donetsk State University of Internal Affairs
Scientific Supervisor – Sergiy Pekarskiy
Language Advisor – Yaroslav Chernionkov

DEPARTMENT OF ENSURING ACTIVITIES' POWERS RELATED TO HAZARDOUS MATERIALS

It is necessary to determine the powers of the Department officials for ensuring activities related to hazardous materials, which is a structural unit of the National Police of Ukraine (hereinafter - the Department) in accordance with this study's subject, among the units of the National Police of Ukraine. This Department functions as part of the criminal police and, in accordance with the legislation of Ukraine, participates in the state policy implementation on the handling of hazardous materials (radioactive, chemical, biological and nuclear (further - RCBN) materials), which by their harmful properties can create or create a danger for the life and health of people, the society and state interests.

The main tasks of the Department's employees are:

– implementation of overt and covert, operational-investigative, and search measures using operational and operational-technical means, aimed at preventing, detecting, fixing and stopping criminal offenses related to RCBN materials;

- implementation of investigative procedures, including covert investigative actions in criminal proceedings based on the illegal facts handling of the Red Cross and Red Crescent Societies' materials established by the legislation of Ukraine;

- taking the necessary measures for obtaining data on the facts, scope and nature of the threats arising from the commission of criminal offenses related to the RCBN materials and their prevention or elimination.

The functions of the Department include:

- the implementation of operational and investigative activities aimed at countering criminal offenses in the field of RCBN handling materials, as well as comprehensive use of operational information sources, the capabilities of operational units and the operational and technical means' usage;

- implementation of operational support of pre-trial investigation in criminal proceedings in the field of RCBN handling materials;

- carrying out, within the scope of competence, control over compliance with the requirements of the radiation safety regime in a specially defined zone of radioactive contamination;

- determination of the main directions and tactics of operative and investigative activities in relation to the criminal offenses' detection in the field of the RCBN handling materials;

- participation within the competence scope in measures to ensure control over compliance with the requirements of the legislation of Ukraine in the field of RCBN handling materials;

- detection and implementation of preliminary identification of materials beyond regulatory control by the Russian Federation;

- issuing and obtaining, in accordance with the procedure established by the legislation of Ukraine, permit documents for the receipt and purchase of toxins, isotopes, chemicals, medical preparations, and other RCBN materials that are restricted in circulation, as well as handling them;

- carrying out, in accordance with the legislation of Ukraine within the powers' limits, dosimetric and other measurements with the help of technical and software

tools, identification, analysis and research, including express methods, of RCBN materials, using special equipment;

– carrying out direct work with increased danger, the list of which is approved by the central body of the executive power, which implements state policy in the industrial safety spheres, labor protection, occupational hygiene, implementation of state mining supervision.

The stated considerations allow us to state that the official activity of the Department's employees of ensuring activities related to hazardous materials involves continuous, active, coordinated in terms of goals, tasks, place and time of their assigned tasks related to responding to offenses, related to sources of ionizing radiation.

References:

1. Structure of the National Police of Ukraine. *Official website of the National Police of Ukraine*. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi>.

2. Department of ensuring activities related to hazardous materials. *Official website of the National Police of Ukraine*. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/struktura-nacionalnoyi-policiyi/departament-zabezpechennya-diyalnosti-povyazanoyi-z>.

**ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ
ЄДИНОЇ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ
ЗАГРОЗИ ТЕХНОГЕННИХ АВАРІЙ НА
АТОМНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯХ УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної
конференції 22 вересня 2023 року

Оригінал-макет підготовлено організаційним комітетом
Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Захист та безпека життєдіяльності підрозділів єдиної державної системи цивільного захисту в
умовах загрози техногенних аварій на атомних електростанціях України»
76005, м. Івано-Франківськ, вул. Національної Гвардії, буд. 3
